

Svenska Forskningsinstitutet
i Istanbul
Meddelanden
19/1994

Svenska Förskningsinstitutet
i Istanbul
Meddelanden
19/1994

*Omslagets framsida visar en detalj av Boel Matzners matta "Födelse". På omslagets baksida ses mattan i sin helhet. De timglasliknande motiven är en symbol för barn. (Se artikeln "Österns must i mönstren" på s. 28–33.)
Foto: Boel Matzner.*

**Svenska Forskningsinstitutet
i Istanbul
Meddelanden
19/1994**

**Under redaktion av
Gunnar Jarring och Ulla Ehrensvärd**

ISSN 0347-8068

**Distribution: Istanbulinstitutets kansli, Kaptensgatan 12, 2 tr.,
114 57 Stockholm. Telefon: 08-662 19 40, fax: 08-665 31 33.**

**Föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner svenska postgirokonto
9 97 52-8. Vänföreningen har även ett turkiskt bankkonto: Yapı ve Kredi
Bankası AS, Bahçekapı office, P.O. Box 375, Istanbul, account number
920521-2.**

**Äldre nummer av Meddelanden distribueras genom Istanbulinstitutets
kansli, Kaptensgatan 12, 2 tr., 114 57 Stockholm.
Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul postgirokonto 2 90 27-0.**

**Produktion: Rubicon
Tryckeri: Målartryckeriet, Stockholm 1995**

Innehåll

ELISABETH ÖZDALGA Necip Fazil Kisakürek: Heroic Nationalist in the Garden of Mysticism	5
BOEL MATZNER "Österns must i mönstren"	28
JITKA ZAMRAZILOVÁ-JAKMYR How Turkish Youth in Sweden spend their Free time	34
STEPHEN TURK CHRISTENSEN Historieskriveren Stefan Zweig	51
<i>Symposier:</i>	
Temadag: Det litterära Istanbul (Stockholm)	61
Culture and Society i ex-Socialist Countries (Ankara)	66
<i>Reviews by Jitka Zamrazilová-Jakmyr:</i>	70
Reza Eryumlu, <i>Turkar möter Sverige</i> . 1992	
<i>Voices of memory</i> . Transl. by R. Christie & R. McKane. 1993	
G. Gün, <i>På vägen till Bagdad</i> . 1993	
<i>Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul</i>	
Forskarkollegiet: Styrelse	78
Årsberättelse för verksamhetsåret 1993/94	80
Föreståndarens verksamhetsberättelse för året 1993/94	84
Forskarkollegiets ledamöter	104
<i>Föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner</i>	
Vänföreningens styrelse	108
Årsberättelse 1993	109
Kassaberättelse för 1993	111

Författare

ELISABETH ÖZDALGA

Fil. dr i sociologi, Göteborg; lecturer vid Department of Sociology, Middle East Technical University, TR-06531 Ankara (Turkiet)

BOEL MATZNER

Designer, ateljé: Konstepidemin, Haraldsgatan, 413 14 Göteborg;
bostad: Sofiebergsgatan 7, 413 15 Göteborg

JITKA ZAMRAZILOVÁ-JAKMYR

Fil. dr, Pedellgatan 1 E, 224 60 Lund

STEPHEN TURK CHRISTENSEN

Ph.D., Nørrebrogade 70, 3.th., DK 2200 København (Danmark)

ELISABETH ÖZDALGA

Necip Fazıl Kısakürek: Heroic Nationalist in the Garden of Mysticism

Fragmentary Impressions of a Turkish Islamic Intellectual

*Since “our world” is a cosmos, any attack from without
threatens to turn it into chaos.*

Mircea Eliade: *The Sacred and the Profane*.

Introduction

It is not only in the less modernized or westernized countries of the Middle East that Islamic revivalism has influenced political life during the last decades. Also in Turkey, representing the fort of secularism in this part of the world, Islam has become increasingly influential.

Şerif Mardin has in his impressive work about Bediüzzaman Said Nursi (1876–1960), the founder of the Nurcu movement,¹ followed the development of one, perhaps the most influential religious leader in modern Turkey. As a study in the sociology of religion with focus given to developments in Turkey *Religion and Social Change in Modern Turkey. The Case of Bediüzzaman Said Nursi* is unique. So far Turkish intellectuals and scholars

¹ Nur means light and the suffix -cu here indicates a person, who embraces Said Nursi's philosophy of light.

have been reluctant to deal with Islamic issues scholarly or academically. With Mardin's work the ice has been broken, hopefully opening the way for more contributions along these lines during coming years.

Recent Islamic revivalism has coincided with an upsurge for nationalism. The nationalistic stance was never particularly prominent in Said Nursi's thought. His discourse was almost purely religious. It dealt more with faith than with ideology. He was of Kurdish origin, from the Bitlis province in the south-eastern parts of Turkey, and his most active years took place during the mid-war period, when nationalism was still not responding to any deeper sentiments among the popular masses. During the decades following upon the establishment of the modern republic Turkish nationalism was markedly official, which meant that it was cautiously used as a guard against any other ethnic ideology, and that it had not yet penetrated the minds of the lower echelons of society, especially people living in the rural areas.

For Necip Fazıl Kısakürek, however, the situation was different. His predicament as a strongly religious person very soon led to political and nationalistic commitments. I have, in a different context,² suggested some sociological underpinnings to the encounter between Islam and nationalism, brought to the fore by Necip Fazıl's writings. By switching focus to his charismatic personality, the present article aims to come the person Necip Fazıl a bit closer and mediate some of the atmosphere surrounding this puzzling character of modern Turkish intellectual history.

² See list of references at the end of the article.

Necip Fazıl

Necip Fazıl – poet, playwright, novelist, and penman – was born in Istanbul in 1904. He grew up in a big villa (*konak*) in Çemberlitaş, not far from the area where Aya Sofya, Top Kapı, and Sultan Ahmet or the Blue Mosque are situated. He came from a family of good standing. His grandfather, who was a judge from Maraş (today Kahramanmaraş), was the head of a traditional Ottoman family, where the sons continued to share household with their parents after having married and settled down. In his autobiographical novels Necip Fazıl hardly ever mentions about his father. When he does so it is with a scornful “crazy Fazıl.” Concerning his grandfather, on the other hand, he expresses nothing but commendation. It was he that endowed the house with its solemn atmosphere.

Still a child, Necip Fazıl lost both his father and his only sibling, a younger sister called Sibel. He never really mourned his father’s decease. In Necip Fazıl’s own words, “his blood was like a volcano,” and he had left his family long before he passed away. His sister’s death, however, is something that he elaborates in his novels. Her death had tormented his conscience, since he felt that he had not been protective enough towards her as the weak and sickly child she had used to be.

When the grandfather died the household split, and Necip Fazıl and his mother started to live on their own. They settled on Heybeliada (one of the Prince’s Islands in the Sea of Marmara), lived for a year together with Necip Fazıl’s maternal uncle in Erzurum, returned to Istanbul where they rent a small flat in Kasımpaşa. Later on they moved to Beylerbeyi at the Anatolian side of the Bosphorus.

Necip Fazıl was approaching his forties, when he got married. He had five children with his wife Neslihan: Mehmet, Ömer, Ayşe, Osman, and Zeynep.

The greater part of Necip Fazıl's life was marked by his struggle against official secularism, something which cost him an innumerable number of law cases and several imprisonments. The first longer sentence, which Necip Fazıl served, was from December 1952 to May 1953. He has described this shocking experience in a book called *Cinnet müstatili* (The rectangle of madness). The book is full of resentful complaints. He used to count the seconds: 24 million seconds to serve!³ He cried very easily, and only found consolation in accomplishing his *namaz* (prayers). "Namaz, namaz, namaz!" He not only conducted his five daily prayers, but also made up for the ones that he had previously neglected, a practice in Islam which is called *kaza*.

It is therefore significant that it was during a permission from prison (caused by a health problem), that he died in 1983. He was then 79 years old. The funeral became a great manifestation for different Islamic groups during an era marked by the suppression of the 1980 military intervention.

Artist and Oppositionist

Necip Fazıl's interest in poetry started early. In his own words:⁴

My desire to write poetry started when I was twelve.

The reason for it was curious.

My mother was staying in the hospital, and I had come to

³ The original punishment was nine months and twelve days, which makes up about 24 million seconds. The effective time of punishment was reduced to about five and a half months. See *Cinnet Müstatili*, Büyük Doğu Yayınları 1989, pp. 7–30, 241.

⁴ Necip Fazıl Kısakürek: *Çile* (Trouble), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1991, p. 9. First published in 1962.

visit her . . . On top of the white bedspread was an old, small notebook in black cover. . . . That notebook contained poems written by the girl in the bed next to my mother's, who had tuberculosis. . . . As she told me this, my mother looked searchingly into my eyes:

– Oh, how much I wish you would become a poet!

Without becoming aware of it until I was twelve, my mother's desire had made me mindful of something, which was already developing in me. In this way the inner meaning of my own existence became apparent to me . . . And with my eyes turned towards the windows of the hospital ward, where the snow and the howling wind blew hard, I made up my mind:

– I want to become a poet!

And so I became.

Necip Fazıl published his first collection of poems, *Örümcek Ağrı* (The Cobweb) in 1925. His second collection, *Kaldırımlar* (Sidewalks) from 1928, rendered him full recognition. Thanks to the great attention paid to this achievement, Necip Fazıl was for a long time called upon as "The Poet of the Sidewalks." Another collection of poems, which also attracted great attention was *Ben ve Ötesi* (I and the Beyond) from 1931. Thereafter he added different forms of literary works, like short stories, novels, and plays, to his penmanship. Still if these writings never rendered him the same reputation as his contributions as a poet, he was by the time of the 1930's an established author.

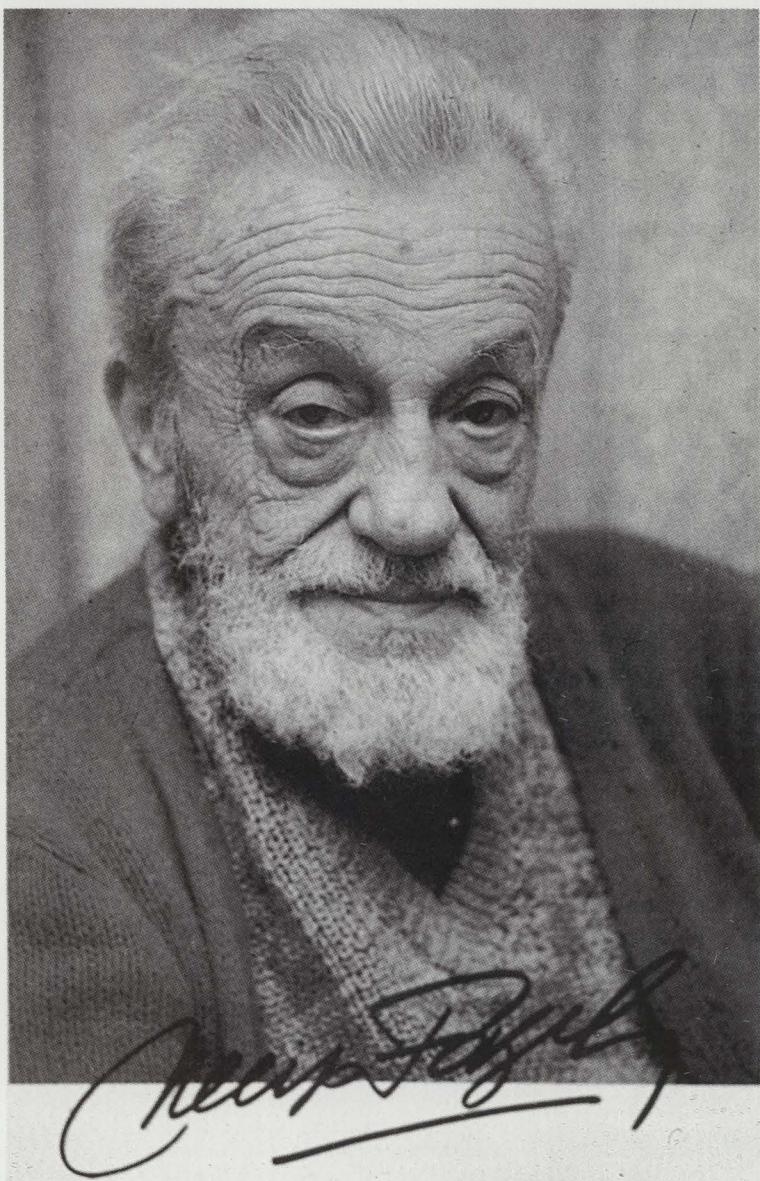
In spite of the fact that Necip Fazıl first made a name as a man of letters, and that many of his admirers mainly want to remember him as such, he has to a great extent been identified with what he accomplished as journalist and agitator under the name of *Büyük Doğu*, which means "the great east." This was

the name of a magazine, as well as a nation-wide network of associations, initiated by Necip Fazıl himself. The magazine, which started to appear in 1943, was repeatedly attacked by the public prosecutor due to its pro-Islamist and anti-secularist profile. Not only was the magazine banned several times, also Necip Fazıl had to serve a number of longer and shorter terms of imprisonment. This prosecution, which not only hit Necip Fazıl and *Büyük Doğu*, but other Islamic groups and publications as well, continued even after more liberal winds had put its mark on Turkish politics after 1950. The activities around *Büyük Doğu*, which not only comprised publication of the magazine, but innumerable lecturing campaigns stretching over several decades, for ever put Necip Fazıl on the wrong side of the public authorities.

“Homo religiosus”

In the magazine *Büyük Doğu* Necip Fazıl developed a philosophy and an ideology, in which the dualism between East and West was made the core element. This dualism spanned political power relationships, as well as the deeper dimensions of human existence.

Traditional Islam used to make a distinction between *Dar-ül-Harb* and *Dar-ül-Islam*, the House of War and the House of Islam. This distinction may be conceived as isomorphic to that between the Sacred and the Profane, or cosmos and chaos. According to the well-known historian of religions, Mircea Eliade, cosmos, i.e. existence structurally ordered as a meaningful whole, comes into being the moment the sacred is separated from the profane. “The manifestation of the sacred ontologically founds the world. . . So it is clear to what a degree the discovery – that is, the revelation – of a sacred space possesses exis-

tential value for religious man; for nothing can begin, nothing can be *done*, without a previous orientation – and any orientation implies acquiring a fixed point.”⁵ Characteristic of such a religious world view is that “our world,” the world of the subject, is always situated at the centre.

The coming of modern society has destroyed the relatively distinct boundaries that traditionally were upheld between the sacred and the profane, or, in the Muslim context, between the House of Islam and the House of War. The traditional unity of the Islamic world, so it is thought, has shattered due to economic liberalism (capitalism), colonialism, and nationalism. The orderly world of which oneself used to be a part and the chaotic world outside it have started to intermix, so that what used to constitute a unified cosmos loses its purity and becomes infected by foreign, destructive forces. The whole existence is shaken in its deepest foundations.

Mircea Eliade’s comparison between “religious” and “non-religious man” in *The Sacred and the Profane* may give some important clues to the analysis of the predicament of “religious man” in the modern world.

Independent of time or history the sacred world of *homo religiosus* is marked by totality, unity, and integration. His existence is saturated with religious symbolism, which renders a meaning to his thoughts, deeds, and social relationships. His world is also marked by openness, transparency, belief in perennial existence, and the possibility of absolute freedom. For non religious man in modern society, on the other hand, the universe is marked by fragmentation and disintegration, by darkness, and

⁵ See Mircea Eliade: *The Sacred and the Profane. The Nature of Religion*. (Harcourt Publishers, London 1987, p. 21–22.

confinement. In Mircea Eliade's own words: "for the non religious men of the modern age, the cosmos has become opaque, inert, mute; it transmits no message, it holds no cipher."⁶

The feelings of apprehension of an Islamic intellectual like Necip Fazil over the conditions of life in a disenchanted world could not have been expressed more accurately. The existential anxiety of life in a world that had lost sight of the religious dimension was one of the main themes of his authorship, both as a poet, novelist and penman.

Revivalism

Necip Fazıl was not brought up in a particularly religious atmosphere. Quite the contrary, he received a secular education, beginning his studies in different French and American colleges in Istanbul and continuing in the Navy Academy (Bahriye) situated at Heybeliada in the Sea of Marmara. Leaving the officer training before completing the examinations, he continued to study literature and philosophy at the university in Istanbul (Darülfunun). It was during these years that he became acquainted with famous authors like Yakup Kadri Karaosmanoğlu, who at that time was editing a paper called *İkdam Gazetesi*. He also got in touch with the magazine *Yeni Mecmua*, where his first poems were published in 1922. Having read some of Necip Fazıl's contributions, one of the eminent poets, Ahmet Haşin, is said to have exclaimed: "Child! Where did you find this voice?" Other prominent authors, with whom Necip Fazıl often came together were Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Hamdi Tanpınar, and Peyami Safa. He was also a good friend of Nazım Hikmet, a

⁶ Mircea Eliade: *ibid.* p. 178.

friendship built on a mixture of admiration and enviousness, which is said to have lasted until Nazım Hikmet was exiled from Turkey in 1951 due to his communist sympathies.

Necip Fazıl was among the first students in the republican Turkey to be sent abroad on a special governmental scholarship. In this way Necip Fazıl set off for Paris in 1924. Since he never succeeded in adapting himself to the conditions of life in the capital of Enlightenment, he came back to Turkey after only about half a year's studies. At that time he had already made a name as a poet and a penman. Still he was too young to establish himself as a professional writer. He enrolled as a civil servant in a bank, and worked in different banks for several years (1926-39) before he could start to live off his writing.

In the middle of all these outer events Necip Fazıl was carrying out a struggle with himself on the inner plane. In different contexts he has described his excited emotions, about how he would cry very easily, often looking out over the beautiful Bosphorus. Feelings of emptiness and meaninglessness were agitating him all the time. The life he was living, the books he was reading, the articles and poems he was writing, the subjects he was discussing, everything seemed to be hopelessly superficial and meaningless. What was, he would ask himself, the ultimate aim of human existence? "Was it to reach the inner nerve of life itself, or was it to create images of life and write them down on white sheets of paper?" "Was it life itself or simply deeds?"⁷

In his autobiographies Necip Fazıl has told how he one evening, coming back from work on the steamer over the Bosphorus, was confronted with a man who was following him with a pier-

⁷ Necip Fazıl Kisakürek: *O ve ben* (transl. He and I), Büyük Doğu Yayıncıları, İstanbul 1990, p. 70.

cing gaze. Since he was not able to escape the eyes of this man they started to talk to each other. In this way Necip Fazıl was introduced to an Islamic leader, a Nakshibendi sheikh, called Abdülhakim Avrasi. The man in the steamer advised him to go and see this religious teacher (*mürşit*) in the Ağa Cami in Beyoğlu. After the encounter with this religious man Necip Fazıl became his faithful and devoted follower for nine years, until the death of Abdülhakim Efendi. That was in 1943, the same year that Necip Fazıl started to publish his magazine *Büyük Doğu*.

This encountering marked an important turn in Necip Fazıl's life, an experience he has described in a number of books, a.o. *Tasavvuf Bahçeleri*, The Gardens of Mysticism.⁸ His new religious consciousness was only reached after a long and, as it seems, painful existential crisis. Having seen through this world of sordid materialism and moral degeneration from the perspective of a religiously homeless, he had been frozen to the marrow. Through his religious revival the feelings of alienation were gone. Chaos had left for cosmos. His existence had regained meaning around the only possible fix point, namely Allah.

In his famous book *Islam Observed* Clifford Geertz writes: "In the new states as in the old, the intriguing question for the anthropologist is, How do men of religious sensibility react when the machinery of faith begins to wear out ? What do they do

⁸ He has described his encounter with this sage in different books and essays, like *Başbuğ velilerden 33* ("Number 33 of the leading saints" – referring to the fact that Abdülhakim efendi was the 33rd follower in a chain originating in the prophet Muhammed), *O ve ben (He and I)*, *Rabita-i Şerife Abdülhakim Arvası* (The noble connection, or the connection with Muhammed), and *Tasavvuf Bahçeleri Abdülhakim Avrasi* (The gardens of mysticism).

when traditions falter ?". And he continues: "They do, of course, all sorts of things. They lose their sensibility. Or they channel it into ideological fervor. Or they adopt an imported creed. Or they turn worriedly upon themselves. Or they cling even more intensely to the faltering traditions. Or they try to rework those traditions into more effective forms. Or they split themselves in half, living spiritually in the past and physically in the present. Or they try to express their religiousness in secular activities. And a few simply fail to notice their world is moving or, noticing, just collapse."⁹

Geertz adds that such general answers are not by themselves very enlightening. The important task in front of the interested scholar is to account for in what way, by what means, by what social and cultural processes these movements are taking place. "What new forms of architecture are housing these accumulating changes of heart ?"¹⁰

For a Muslim intellectual like Necip Fazıl it was a question of constructing a building having rather archaic features. It is important to stress that it was not a question of *re*-constructing patterns from the *Islamic* past, even if it was claimed so, because the ideological structure he created only wore certain reminiscences of traditional Islam. Rather, one would have to go further back in the history of religions to find the patterns of thought he seemed to be the bearer of. The universe that he created for himself and his admirers was inhabited by monsters and heroes, more resembling the ideas of Greek mythology than those of Islamic theology. Islam is most often described as characterized by predestination, while Necip Fazıl's strong emphasis

⁹ Clifford Geertz: *Islam Observed* (The University of Chicago Press, 1968), p. 3.

¹⁰ Ibid. p. 4.

on the dualism between the Good and the Evil comes closer to Zoroastrianism or Persian Manicheism¹¹.

Hero worship

According to Necip Fazıl the West is the cause of all evil, the root of all moral disintegration, the most dangerous monster of our own time. According to traditional religious ontology, cosmos, or the orderly and meaningful part of the world was at the centre, while chaos lay outside of its territory. In Necip Fazıl's universe, however, where the Evil stands against the Good, or the West against the East, the centre seems to have moved over from cosmos to chaos. Or rather it seems that the centre changes places according to the perspective chosen.

The West not only carries the responsibility of its own social, cultural, and moral degeneration, it is also guilty of the disaster of the rest of the world. The roots behind the cultural decline that has hit the whole world is materialism, "dry" rationalism, superficiality, lack of inner spirit, lack of religious belief. All these maladies emanated from the West.¹²

The fact that the centre of this world-view is imagined to belong to the camp of the enemy, i.e. that the monster is turned into the subject of the myth, has the effect that the capacity to induce new existential meaning or belief is limited. The only meaningful act in a universe thus structured is to take up struggle

¹¹ For a discussion of the distinction made by Max Weber between predestination, dualism and karma see Brian Morris: *Anthropological Studies of Religion. An Introductory Text*, Cambridge University Press, 1987, p. 77.

¹² Necip Fazıl Kısakürek: *Ideoloçya örgüsü* (transl. The fabric of ideology), Büyük Doğu Yayıncıları, İstanbul 1991.

against the enemy. And the only character worth a place on the arena of fighting is the hero.

Necip Fazıl himself was a true hero. His heroism was closely connected to his ability to stand up against the laws of an allegedly suppressing regime. He was not afraid of telling “the truth,” even if that would cost him many drawn-out law cases and repeated terms of imprisonment. The fact that the magazine *Büyük Doğu* was closed down several times led to economic difficulties, and it is said that he did not always have enough money to pay the rent, the electricity bill and so on. This should not be taken as a sign of great poverty and poor living conditions. Quite the contrary, Necip Fazıl was aristocratic in terms of social status, ambitions and personality. He dressed very well, remarkably enough according to Western standards. His outlook was totally modern and fashionable. As an example he rejoiced over a pair of well-made gloves presented to him by a friend.¹³ No, the fact that Necip Fazıl often ran out of money was not a sign of poverty or destitution, but a mixture of carelessness and courage in terms of using the available means. It may also be mentioned that he, notwithstanding his firm belief in Islam, had a strong attraction towards gambling. Once during the 1950’s a scandal occurred, when the police broke into one of the illegal gambling houses in Istanbul and Necip Fazıl was caught red-handed. The following day the event was in the headlines in the newspapers. Necip Fazıl’s young admirers refused to believe that this was true. He excused himself by saying that he had been there for investigation as a journalist. In that situation he yielded. He saved his courage for less humiliating situations.

¹³ Intervju with Mehmet Akif İnan, a close friend and admirer of Necip Fazıl, July 1991.

Necip Fazıl had what in the sociological literature has been called “micro-power.”¹⁴ People were afraid to confront him. They would listen to him, ask him questions, but most often avoid any direct controversy. His strong spirit and his courageous character made him a kind of intellectual Hercules, a giant and a hero. He was on the side of the assertive individual in a Nietzsche-like fashion. He was a true elitist, defying populism and opportunism.

His assertive character seemed to be of so vital importance for his whole outlook that hesitation arises concerning what in reality was of primary importance: the Islamic faith or his own personal heroism. The way that his personality is described both by friends and foes evokes in the listener suspicions that Islam was but the means of his own personal ambitions.

The simplicity of his message indicates that this may be a plausible interpretation. The West connoted as a monster and Necip Fazıl conceived of as the one chosen to lead the struggle against it: these were the main structural features of his ideology. Such ideas did not have very much to do with Islamic theology. The attractive thing about this simplistic myth, alluding to the folk-tale of Saint George and the dragon, was that it was told with an Islamic rhetoric. When Necip Fazıl in one of his first editorials in *Büyük Doğu* wrote: “Even if all the trees were pen and all the oceans were ink, they would not suffice to express my distress in all its depth”, this metaphor was taken from the Koran.¹⁵ His writings were built on reiterations of such expres-

¹⁴ Johan Asplund: *Om hälsningsceremonier, mikromakt och a-social prat-samhet* (transl. On greeting ceremonies, micro-power, and a-social talkativeness), Förlaget Korpen, Göteborg 1987.

¹⁵ The Koran: XXXI, 27.

sions often uttered in a challenging and defying mood. In this way he caught the attention of intellectuals as well as common people with religious interests.

Predicaments of a rebellious believer

Necip Fazıl's "philosophy" contained important weaknesses. The first issue to be mentioned refers to the dualism between the East and the West, which made up the very core element of his whole ideology. Since this pair of concepts primarily alludes to geographical territories, he had to give an extra stress to its metaphorical character in order to avoid misunderstandings. For example: "Let's believe in the East! Beware though not to take the geographical connotations of this concept too seriously, and do not let its meaning of a knowledge about eternal life concerning the whole earth fall prey to its meaning of a certain location. Everything came from the East; everything, everything, namely our spirit."¹⁶ The metaphor, it seems, was not self-instructive enough, which implies its quality of constructedness. The meaning of the contradiction between the East and the West did not come naturally, indicating too obviously its artificial character. The fact that Necip Fazıl had to remind his audience that he was not suggesting concepts about actual realities, but about ideas and/or ideals contained a weakness, since symbolic language becomes powerful to the extent that it is able to merge the real and the ideal in such a way that the borderline between the two becomes invisible.

The second issue is related to the fact that Necip Fazıl Kış-

¹⁶ Necip Fazıl Kışakürek: *Ideologya Örgüsü*, Büyük Doğu Yayımları, İstanbul 1991, p. 33.

kürek never studied Islamic theology. One should keep in mind, that in terms of foreign languages he knew French, but not Arabic. That is to say, he did not know the holy scriptures in their original language. It was therefore hard for him to gain full recognition by Islamic scholars. That was also the reason why he never appeared as a religious leader proper, but rather as an intellectual and ideologist inflamed with fervor for the Islamic cause. His theological knowledge was too shallow to admit him to shoulder a task like that.

There have appeared several important and colorful leaders within the modern Turkish Islamic movement, like the above mentioned Said Nursi, but no one with such dominant influence as was reached by religious leaders like Khomeini in Iran, Hassan al-Banna in Egypt, or Mawdudi in Pakistan. The fact that the Turkish Islamic movement has been split into a large number of different sects and sub-sects, therefore enabled Necip Fazıl to play a relatively prominent role in Turkish Islamic politics.¹⁷ Below the surface of his great ambition to become *the* Islamic leader in Turkey the vestiges of an inferiority complex in relation to the really learned was hard to conceal. However, humbleness before a superior was not his forte, and he would tackle such problems by even stronger assertiveness.

Thirdly, there is also a problem related to Necip Fazıl's heroism. If personal heroism is driven too far, the danger is that it turns into *hubris*. In an Islamic context the proper concept to

¹⁷ Important to point out is also the fact that religious education was very impoverished in Turkey during the mid-war period. As an example can be mentioned that the Faculty of Theology was closed down in 1932, allegedly due to lack of enough students. See Gerhard Jäschke: *Yeni Türkiye'de Islam*, Ankara 1972.

use would be *sirk* (polytheism). Listen to the confession of one who would never accept that anyone on earth could, or should, be better than he: “In terms of ideas, art, understanding, narration, discovery, catching, spreading, and finally in terms of being able to clarify the values that makes life worth living, I want to be the greatest man on earth; not for the sake of my own soul, only in order to be able to show the merit and superiority attached even to the most unimportant individual of His (Allah’s) community.”¹⁸

Immunity

It was not in the nature of Necip Fazil’s personality to worry himself about problems, like the ones discussed above concerning archaic simplicity, theological superficiality, and hubris. His attitude was not marked by self-criticism because he seems to have lacked the necessary ability to distance himself from his own personality. His way of tackling everything that may sound to be out of tune was to turn up his own voice to even louder volumes, or to use another metaphor, to see to it that he himself never stopped speaking. The Swedish sociologist Johan Asplund has in a very enjoyable book named *Om hälsnings-ceremonier, mikromakt och a-social pratsamhet*¹⁹ analyzed the phenomenon of people who seem to be socially active and responsive, but at closer look turn out to be the opposite, namely marked by “a-social responselessness.” If a person by talking a lot gives the

¹⁸ Necip Fazil Kisakürek: *ibid.*, p. 3.

¹⁹ Johan Asplund: *Om hälsningsceremonier, mikromakt och a-social prat-samhet* (transl. On greeting ceremonies, micro-power, and asocial talkativeness), Förlaget Korpen, Göteborg 1987.

impression of being interested in communicating with others, but at closer sight proves to be totally indifferent to anything but his own talking, this means he is transmitting messages with double meaning. He appears to be interested in social fellowship while he is actually confined in himself. He is present and absent at one and the same time. In micro-social contexts relations with such people will result in ambivalence, even in feelings of anxiety, emptiness, and unreality. Long confrontations with people characterized by a-social responselessness or a-social talkativeness may even result in neurotic behaviors on the part of "alter" or "the other".

Asplund's discussion is done with a view to a social-psychological or small group setting. The effect of a-social responselessness in contexts with larger audiences will certainly be different. A-social talkativeness may even be said to fit very well to contexts of larger political meetings. From the point of view of intellectual achievements, the result would not be very different from what happens in the small-scale setting, namely involution, isolation, and, in the long run, a spell of intellectual draught.

It is said about Necip Fazil that he would never bother to read what other people wrote about him. He would glance at the letter, article or whatever it happened to be, and that would be enough for him to form his idea about the content. The same held true for other writings as well. He was not a reader, neither of books nor of any other kind of written material.

He did not take any particular personal interest in the people he met either. He was happy as long as people listened to and admired what he had to say, but once somebody else started to talk he may as well interrupt him and continue along his own lines. In spite of the fact that they were aware of Necip Fazil's excessive "ego," his admirers interpreted his cursory interest in

others as an expression of his extraordinary knowledge of human nature. A short glance would, according to them, be enough for him to form an unerring idea about anything, be it the content of a book, an article, or the character and ideas of a person. From an outsider's perspective, however, it seems instead that these characteristics were signs of an a-social responselessness on his part, which served to protect him from any external criticism or inner suspicions concerning the perfect harmony of his own world-view. In this way he shut his eyes to any other questions than those for which answers could be provided that easily fit his own world-view.

Concluding remarks

Still if Necip Fazil was a man of action, he disposed certain reluctance to Islam turned into party politics. It is true that he supported the establishment of Milli Nizam Partisi (1969) and Milli Selamet Partisi (1972),²⁰ but not without a good amount of suspicion. He was a man of principles, not compromises, and when the MSP leader Necmettin Erbakan after the 1973 elections accepted to set up a coalition government with Bülent Ecevit, the leader of the Republican People's Party (February 1974), his suspicion turned into open criticism. Soon enough Necip Fazil

²⁰ Milli Nizam Partisi (National Order Party) was set up in 1969, but banned after the military intervention in March, 1971. The party was reestablished in 1972, this time under the name Milli Selamet Partisi (National Salvation Party). After the prohibitions levelled against all political parties (with one exception) after the 1980 military intervention, this party reappeared as Refah Partisi (The Welfare Party). Even though the party has changed names several times, the leader has remained the same: Necmettin Erbakan.

turned his back on the pragmatic Islamists in MSP and approached groups of firmer principles on the extreme right. The young cadres within the Nationalistic Action Party under the leadership of Alparslan Türkeş suited him better.

This turn of mind was not as sharp as it appears. Necip Fazıl had always been a spokesman for nationalistic sentiments, even though his Islamic commitment had been of primary importance. What made this shift in emphasize possible, without therefore endangering his integrity as an Islamist, was that he found among the young nationalistic generation of the 1970's a new and so far unseen interest in the Islamic cause. Like so many times before during his long career as Islamic ideologue, Necip Fazıl had succeeded in captivating a new generation of young people for the Islamic cause. Even as an old man, Necip Fazıl remained more than anybody else a source of inspiration for young people.

What, then, was so attractive about Necip Fazıl's message? First of all his experience of a deep existential crisis, encountered as it was in a modern setting, and the solution found to that within a well-known Islamic discourse. Second, the formulation of a national identity based on Islamic values. Third, his defying mood, his heroism. Fourth, his call for action. Except for these very important points the answer also has to be looked for in his style of writing and speaking, as well as in the personal appearance. Necip Fazıl was an aesthete. People of very different social status enjoyed listening to his speeches and lectures even though for many of them the content was beyond their own intellectual horizons. Appearing on the stage or in the rostrum it was the delivery that mattered. In terms of his literary achievements there is no doubt that his poems carried a much higher quality than his novels and plays. But his gift for writing poetry was easily felt in his political and ideological writings too. He displayed a strong sensitivity to language, both in terms of rich

vocabulary and an ability to bandy words and make use of a great variety of idioms and alliterations.

Necip Fazil was a man of contradictions. He merged a bent for Islamic mysticism with a political ideology having strong nationalistic strains; he defended the rights of the suppressed, but he did that with the arrogance of an “übermensch;” he had a strong desire for freedom, without therefore contesting liberalism and democracy. He was a sworn idealist, an emotional romantic, and a hardy elitist. As a matter of fact Necip Fazil combined many of the personal contradictions that has bewildered the admirers as well as the critics of an author like Knut Hamsun.

References

- Johan Asplund: *Om hälsningsceremonier, mikromakt och a-social pratsamhet* (On greeting ceremonies, micropower, and a-social talkativeness), Förlaget Korpen, Göteborg 1987.
- Mircea Eliade: *The Sacred and the Profane*, Harcourt Publishers, London 1987.
- Clifford Geertz: *Islam Observed*, The University of Chicago Press, 1968.
- Gerhard Jäschke: *Yeni Türkiye'de Islam* (Islam in the New Turkey), Ankara 1972.
- Necip Fazıl Kısakürek: *Cinnet Müstatili* (The rectangular of madness), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1989.
- Necip Fazıl Kısakürek: *O ve Ben* (He and I), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1990.
- Necip Fazıl Kısakürek: *Başbuğ velilerden 33* (Number 33 of the leading saints), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1990.

- Necip Fazıl Kısakürek: *Rabita-i Şerife Abdülhakim Arvası* (The noble connection), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1990.
- Necip Fazıl Kısakürek: *Tasavvuf Bahçeleri Abdülhakim Avrasi* (The gardens of mysticism), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1990.
- Necip Fazıl Kısakürek: *Ideolocyा Örgüsü* (The Fabric of Ideology), Büyük Doğu Yayınları, 1991.
- Necip Fazıl Kısakürek: *Çile* (Trouble), Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1991.
- Elisabeth Özdalga: East and West as Symbols of Good and Evil. Turkish Muslim Intellectuals Facing Modernity, in Bo Utas and Knut Vikör eds.: *The Middle East Viewed From the North*, Papers from the First Nordic Conference on Middle Eastern Studies, Uppsala January 1989 (Alma Mater Forlag AS, Bergen, Norway, 1992).
- Interviews with earlier friends of Necip Fazıl Kısakürek.

”Österns must i mönstren”

”Boel Matzner hämtar inspiration ur turkiska stickningar med hemliga budskap.”

Så rubricerade *Hedvig Hedqvist* sin recension av Matzners utställning i Göteborg i *Svenska Dagbladet* den 9 november 1993. Hon fortsätter:

”Utanför utställningen ”Livets träd i vargens käft” hänger tre färsklä längder tryckt textil, som får mig att tänka på Österlandet, tält och turkiska mattor.

Färgerna är mättade och lysande. Tecken och symboler är strödda som konfetti över mönstertytan. Att hitta rytmen, principen för hur mönstret upprepas, kräver koncentration och djupborrning.

Textilformgivaren Boel Matzner skrattar överseende åt mitt försök att systematisera de olika detaljerna. Hon har studerat turkisk stickkonst och mönstrade kelimmattor och lärt sig ett textilt symbolspråk för kommunikation. Det utvecklar hon nu i hela utställningen med olika textila uttryck sammanfattade i den suggestiva titeln.

En schackrutig fyrkant betyder barn, bockhorn står för manlighet, en stilisera slinga visar sig vara vattenväg och en annan en orm...

Mönstren på de tre tyglängderna är en livshistoria: Matzners egen. Hon påpekar att hon är Tvilling som en förklaring till intresset för rika mönster. Som barn återkom hon alltid till älsklingsboken *Tusen och en natt*, i en upplaga från 1912 med underbara illustrationer och en suggestiv mönsterrikedom.

I trettio år har hon arbetat som textilformgivare inom industrin och för NK-Turitz på den tiden Epa-varuhusen fortfarande fanns. I dag är hon lektor på Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg. Hon undervisar elever i industriformgivning.

Hon har fött två barn och nyligen fått en dotterdotter. För fem år sedan dog sonen i cancer. Liv och död är återkommande tema i hennes mönster.

Väljer motiv ur egna livet

Mönstret på tygerna är en sammanfattning av alla centrala händelser i hennes liv – glada, allvarliga och ofattbara. I hjärtat är hon industridesigner men hennes intresse för hantverk vaknade när hon på 1970-talet gick en kurs i handtryck på Kollektivverkstan.

För fem år sedan fick Boel Matzner ett stipendium att resa till Turkiet för att studera stickkonst. Hon rekommenderades att åka till Bursa som är en kultur- och industristad och har ett fint museum. Men tyvärr hade man just när hon anlände gjort upptäckten att museisamlingen av strumpor hade ätits upp av mal. Lyckligtvis fanns det i stället en antikhandlare med strumpintresse och ett rikt lager som Boel Matzner har botaniserat i och skaffat den samling som nu visas på utställningen.

Meddelanden i mönstret

Turkiet är ett kallt land och varma sockor är ett viktigt plagg. Möbleringen i de flesta hus på landet är dynor på golvet som man sitter på. Då måste man visa upp en fin strumpläst. Strumpans undersida skall vara särskilt dekorativ. Turkiska kvinnor använder strumpmönster för att skicka hemliga

meddelanden. Om till exempel barnafadern befinner sig på annan ort vid tiden för födseln skickar modern ett par strumpor och mönstret berättar om det blev flicka eller pojke. En flicka skickar ett par strumpor till en utvald man och markerar därmed att hon inte är ointresserad av att bli tillfrågad.

Med stöd av den turkiske professorn Kenan Özbels bok *Stickade strumpor*, har hon kunnat tolka budskap, stämningar och även modets svängningar. Rosenstrumpor skall det vara till bröllop men troligen är alla geometriska mönster med cirka 40 till 50 år på nacken ett uttryck för att den internationella modernismen satt sina spår på den turkiska landsbygden.

Instickade ”smycken”

Strumporna har inspirerat henne till att göra stickade enfärgade tröjor med mönstersymboler i avvikande färger som stickats in som dekorativa varumärken eller smycken. I förtydligande mönsterritningar blir dessa förklarade som baggens horn, amuletter mot onda ögat och vargens fotspår osv.

I en serie mattor tryckta på industrifilt, visar Boel Matzner hur hon själv har påverkats av de turkiska erfarenheterna att gå ännu ett steg vidare i sitt eget mönsterskapande.

Att handtrycka med små schabloner på industrifilt är en form av kulturkrock som hon tycker om. Det är ett äventyr att trycka på ull eftersom det kräver ångfixering. Fel temperatur och det blir stora vattenfläckar.

Textilt arv i släkten

– Under arbetet med mattorna har jag tänkt mycket på skånska flamskvävnader och röllakan. Jag har vuxit upp i Hörby och mormors släkt har bott i många generationer i Kivik, säger hon och beskriver ett textilt arv som sitter i generna.

Ett av mattmönstren är därför också en särskild hyllning till dotterdottern Emilia, född i början av oktober, denna höst.”

Boel Matzner själv kommenterar sitt verk ett år senare:

I snart 30 år har jag arbetat med textil formgivning inom många olika områden. Sedan 1989 har jag undervisat på HDK, Högskolan för Design och Konsthantverk, vid Göteborgs Universitet. Först som timlärare och sedan 1992 som ansvarig för utbildningen av produktdesigners.

Vid en resa i Sydamerika väcktes mitt intresse för symboler i textil.

För mig har textil alltid varit viktigt – att se på – att ta i och att få arbeta med – att mönster dessutom kunde vara hemliga språk var något jag ville fördjupa mig i.

Jag sökte pengar, KU-medel konstnärligt utvecklingsarbete, och fick för att forska i ”symboler i turkisk textil”.

Turkiet har alltid lockat mig och har dessutom ett rikt symbolspråk både i stickade strumpor och i kelimmattor, där kvinnlighetens poetiska symbolspråk finns traderat genom sekler. Jag fick dessutom ett stipendium av Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul att bo där i en månad.

Turkiet är en oerhörd mönsterupplevelse. Den vackra Iznik-kakeln i Top Kapı's harem samt i många moskéer. De textila tälten från den osmanska tiden, samt alla kelimer och knutna mattor.

Textilprofessorn Kenan Özböl insåg på 1970-talet, att de traditionellt stickade strumporna, som också är bärare av ett kommunicerande mönsterspråk, inte fanns dokumenterade. Han skrev en bok om *Knitted Stockings from Turkish Villages*. Mönstren har inte enbart en lokal anknytning utan har mycket att berätta. Om en kvinna födde ett barn, och hennes man befann sig långt från hemmet, kunde hon sticka ett par strumpor och skicka till honom. Han kunde då av mönstret avläsa om barnet

Boel Matzner vid tryckbordet.

var en flicka eller pojke. Strumporna kunde också användas som skydd mot det farliga och onda: vargkäftar, skorpioner, ormar och onda ögon. Dom allra vackraste strumporna skickades till bröllopet. Jag har samlat in stickade strumpor och vantar från olika delar av Anatolien.

Symbolspråket i kelimmattorna är rikt och varierande. Varje kelim bär på ett eller flera budskap. Dom berättar om önskningar och förhoppningar samt skyddssymboler.

Den unga kvinnan som väver till sin hemgift använder symboler om kärlek, äktenskap, barn och ett långt liv.

Mitt konstnärliga utvecklingsarbete om Turkiets symbolspråk har blivit en utställning *Livets träd i vargens käft*. Den öppnades på Röhsska Museet i Göteborg hösten 1993 och har sedan visats på Kulturen i Lund, Kalmar Konstmuseum, Härja Prästgård utanför Tidaholm och kommer under 1995 att visas på andra ställen i landet.

Jag har stickat tröjor, där jag har använt sticksymboler som turkiska vykort, Jag har låtit trycka upp två mönster på en kvalité av lin och bomull, där jag har tolkat kelimsymboler på ett mycket personligt sätt och jag har på industrifiltad ull screentryckt mattor för golv och vägg. En matta med Elibelinde-motiv – en hyllning till kvinnan och en med Koçboynutzu – en hyllning till mannen.

En romb med en mittpunkt är en symbol för livet och ett timglasliknande motiv en symbol för barn.

På utställningen visar jag också min samling stickade strumpor och vantar från olika delar av Anatolien. Strumpor som i dag är svåra att finna, då man nu för tiden ofta stickar med syntetiska, grova garner.

Jag har vid ett flertal tillfällen besökt och rest runt i Turkiet och jag kommer med all sannolikhet att återvända bl.a. för att lära mig speciella sticksätt, som användes i några byar i Bursatrakten.

How Turkish Youth in Sweden spend their Free Time

Introduction

In a multicultural society, differences in cultural patterns are not very apparent in settings like place of work or school where the circumstances generally force people to act in accordance with the majority-culture rules. It is in their free time that people can follow their own cultural norms and values. I made an inquiry into free-time activities of the second generation of Turkish immigrants living in Sweden and compared them to free-time activities of Swedish teenagers.

In the spring of 1989 I interviewed Turkish teenagers at schools in Malmö and Lund (Zamrazilová-Weltman 1990). I followed up with fieldwork in the spring of 1993, again during Turkish classes at schools or at private homes. In all, I have interviewed six boys and twelve girls individually or in small groups, more or less in detail. They were aged 12–19, most of them being 13–17, all of them were attending school. In addition, I had an opportunity to discuss the subject of free time with a large group at a school in Malmö, four boys and ten girls, aged 14–16; seven of them were Bulgarian Turks and two Macedonian Turks. All of my other informants were born in Turkey or had parents born in Turkey. For practical reasons I had to regard Kurds who study Turkish at school as their mother tongue as being Turks. All my informants had a Muslim cultural background, four of them were

Alevi. I completed my interviews by talking to the staff of several schools: social workers, headmasters, teachers, nurses psychologists and job counsellors. I also met some Turkish parents.

First a few words about the Turkish community in Sweden in general and in the Malmö-Lund area in particular: In 1987 there were 27,825 Turkish citizens living in Sweden. Including those who had received Swedish citizenship (mostly Christian Assyrians/Syrians) the number of people with a Turkish background (from Turkey) was estimated to be over 31.000, 70% of whom were Muslims (Koçtürk-Runefors 1991, p. 165, based on SIV 1987, see even Svanberg & Runblom 1989, pp. 449–454). A considerable number of Balkan Turks live in the Malmö area. Apart from Turks from the former Jugoslavia, there is a Bulgarian Turkish community the size of which was increased by newcomers in 1989. There are no dependable statistics available on them.

The immigrants from Turkey came, mostly, as labour immigrants in the 1960's. Some came as students or refugees and stayed. The majority of Turkish migrants came from the Mar-mara region or from Central Anatolia. In the Stockholm area and partly even in Göteborg the district of Kulu is over-represented – the migration there had a chain character. Patrilinear kinship groups or just fellow-villagers settled down in the suburbs in compact units. In the Malmö-Lund area such compact groupings are not to be found. The Turkish community there is based on individual families, only seldom related. Their background is mainly non-agricultural. There is a large number of ethnic Kurds living there, but practically no Assyrians/Syrians. Turks from Turkey and the Balkans mix socially, but they do not feel themselves to be of the same national identity.

According to their cultural values and patterns, Turks are generally regarded as belonging to the eastern Mediterranean cultural area, and as having much in common with the Greeks

and peoples of the former Jugoslavia, and only secondarily with other Islamic peoples such as Arabs or Persians. In the Malmö-Lund area this Mediterranean character is even more pronounced due to the large number of immigrants from the Balkans, many of them Muslims and/or ethnic Turks.

Leisure in Sweden

Let us first look – along very general lines – at free-time activity patterns of the Swedish youth compared to the ones of the immigrants from the Mediterranean (and Islamic) cultural areas, Turks in particular:

The way the Swedish young people (and even adults, for that matter) spend their free time has been characterized as a manifestation of a typical “to do” culture, the Mediterranean culture being characterized as a “to be” culture (Arnstberg 1991, p. 43). Swedes are highly motivated to be active during their leisure and make use of it, either for improving their physical condition or their skills and education. They also tend to do that in an organized form, in numerous classes and courses ranging from art to the most practical skills. Membership in all kinds of associations is another typically Swedish phenomenon. A considerable number of Swedish children and adolescents attend several different sport activities and classes parallelly and their ambitious parents drive them here and there all the week long.

The immigrants from the Mediterranean have a different attitude to their free time. Generally, they do not fill it up with activities, they simply want to enjoy it, to relax together with people they like. Neither do they wish to have their free time organized in any way (except, perhaps, sport clubs and activities in their own associations). On the other hand, according to the

statistical data, the young immigrants make better use of free amenities such as libraries (Olika 1991, pp. 139). Turkish youth are little interested in movements like environmental protection, animal protection etc, which engage a considerable number of young Swedes. The political situation in Sweden seems not to concern them and they appear reluctant to talk about the situation in Turkey.

Another typical aspect of Swedish culture is the relationship of people to Nature. Swedes put a high priority on being able to leave cities for the countryside, woodlands and the wilds, to stay at their summer cottages, to sunbathe, walk or go jogging, hiking, swimming, boating and camping. For many Swedes, "free time" is closely connected with "outdoor life", especially during the light summer months. In the spring, when the weather becomes favourable, this urge becomes almost a compulsion. The Swedish climate being what it is, one never knows whether or not a particular sunny weekend will be the last one for a long time. To stay at home for no particular reason would be unthinkable for many Swedes. Even big cities like Stockholm or Göteborg provide an easy access to the countryside, woods and seashores by public transportation. Malmö and Lund are less fortunate in this respect.

An immigrant from, let us say, Central Europe, if asked what he/she likes in Sweden, would very likely name the unspoiled Swedish nature. People from the Mediterranean would not likely give priority to this aspect. In fact, untamed nature makes them feel uneasy. They, too, might like nature, but for them it is a setting where they relax together with their families and friends. That's why picnics are so popular with Turks, both in Turkey and abroad. Almost all of my informants talked about picnics together with their families and even other Turkish families at an edge of a wood, by a lake or on the beach, not far from their cars and other people. A Turk jogging or hiking by himself in

the woods or mountains (something highly appreciated by Swedes, at least in theory) would be considered by his fellow countrymen if not weird then at least as "becoming Swedish", a female doing so would provoke a scandal. There might be even practical aspects to the fact that not many Turks are engaged in such outdoor activities as horseback riding, boating, fishing, skiing, camping, hiking etc. Some of these activities are expensive and Turks, as a rule, are economical people. If they are going to spend money on their leisure, they prefer to do it while being on holiday in Turkey (Baysan 1990, pp. 42–47). But the cultural aspect is involved, too. The financial aspect of the free-time activities by Swedish and immigrant youth has not been much investigated, to my knowledge. In Swedish families it is usual that children get a weekly or monthly allowance. When they become adolescents, they can usually dispose freely of the whole sum of the child benefit allowance provided by the state. In my daily newspaper I read of a recent inquiry into the economy of 219 boys and girls at a Malmö school, aged 16–19. In addition to their study allowance of SEK 750 they even earned some money. Boys disposed on the average of SEK 1308 a month, for girls it was SEK 1111. They used their money in this order: most went for entertainment, followed by clothes, free-time activities, and travel (*Sydsvenska Dagbladet* 11.6. 1993, p. B1).

The economy of a typical Turkish family is arranged in a different way. The head of the family disposes of all the incomes in the family, including childrens' allowances. Two boys told me that their fathers put their allowances into a bank account which will be available to them when they turn eighteen. My informants did not have any regular incomes. They said that when they need anything they ask their parents for money and have to explain what they need it for. Even those helping their parents in their businesses were not paid any wages. (One boy

was working part-time at a pizzeria – he was the only one to have a regular income.) It does not necessarily mean that Turkish youth are short of money – they probably get what they need, and some had even some savings. Boys could afford to go out in the evenings wearing smart clothes. Nobody complained about the situation, which is normal in an average Turkish family. But they might find it difficult to keep up with Swedish youth. To stick to friends with similar cultural backgrounds and consequently a similar financial situation is a good solution. It might even be one of the sources of polarization between groups of Swedish and immigrant teenage boys.

Family background

All of my informants lived in nuclear families (consisting of parents and their unmarried children) and all of them had brothers or sisters, in most cases more than one. Most of the parents held unqualified jobs or owned grocery shops, pizzerias, restaurants etc. The traditional value system of sex roles and age hierarchy in the families seem to be preserved – the older brothers or sisters are respected and even obeyed by the younger ones and the traditional norm of showing respect to the elderly is accepted. The boys and girls I talked to either had their own rooms or shared room with a brother or sister. Girls said they helped their mothers in the household and took care of young brothers or sisters; even boys said they used to help to some degree, especially with the shopping. But I did not get the impression that any of my informants had so much to do at home that it would interfere with their school work or take too much time of their leisure (as reported by Yazgan 1983, p. 34). Some occasionally helped their parents in their shops etc.

Even if some of my informants said they sometimes had

conflicts with their parents, quarelled with them and were hit by them, they always expressed loyalty to them. They were convinced that parents are more experienced and act for their children's best. They say they can always reach an understanding with their parents. There are bound to be conflicts in the families because of the cultural gap between the first and the second generations of immigrants, but it rarely happens that they cannot be solved by compromising on both sides. Yet, I have heard about such unsolved conflicts from the school staff – only recently a teenage girl ran away from her parents in Lund. Such events are felt as devastating by all the parts involved. I also noticed that some of the teenagers expressed patronizing indulgence with their parents mixed with loyalty – they consider them oldfashioned and unfamiliar with the Swedish way of life, which means that they feel that it is better to keep them unaware of certain things to avoid unnecessary conflicts.

The standard of living of the families seems to be comparable to that of the rest of the population. Turkish families live in well-equipped and spacious apartments (even if the neighbourhoods might be run down and considered as "bad areas" by Swedes). Most families own a car, a large TV-set, stereo equipment, a video tape-recorder and even a video camera. About half of the boys had a personal computer at home. The boys and girls had their own radio cassette recorders or hi-fi units and cameras. All of them owned bicycles (a standard bit of equipment in this part of Sweden).

Clothes

In appearance, Turkish teenagers do not differ significantly from the Swedish ones. Perhaps they do not spend so much money on expensive clothes, cosmetics and hair styles. On the other

hand, Turkish boys pay more attention to their appearance than their Swedish peers. Girls buy their clothes either by themselves or together with their mothers or older sisters, but they say they buy what they like. Only four girls said they did not wear mini-skirts or shorts (at least not in town), the rest said they dress just as Swedish girls. It is very unusual for a Turkish girl in Sweden to wear a head-scarf – I have only heard of one such case.

Friends

As could be expected, the Turks' closest friends are other Turks. Turkish families generally settle down in areas where other Turks live so that their children can have Turkish friends. Yet in this part of Sweden, the Turkish community is less compact than elsewhere, leading to closer contact between Turkish and Swedish youth. In fact, a large part of my informants said they do things together with Swedish friends even after school. Especially girls had close Swedish friends, who visited them at their homes and vice versa. Some girls said they in some respect preferred Swedish friends to Turkish ones – Swedish girls being more open and sincere, Turkish girls tending to be false, envious and to gossip behind one's back. On the other hand, Turkish girls understand that a girl cannot go everywhere she pleases and do things that Swedish teenagers do. Girls also have friends from other ethnic minorities (even from Africa and East Asia). They make friends rather on an individual basis than by building large groups.

I observed that some girls seem to have little contact with other young people. A girl from a traditional family put it like this: "A girl has her best friend in her mother". (In Olson & Göcmen & Erikson 1986, p. 94, another girl says: "Now my mother is my best friend and that naturally is not enough".) In

some cases sisters play the role of a best friend. This type of relationship, for many Turks highly desirable, would be considered unsound by Swedish families. That does not mean that Swedish families are not based on a mutual attachment, which many immigrants fail to see. Most girls said they were allowed to talk to boys after school. But as far as I know, Turkish girls do not wish to go out with boys and have relationships with them before they get married. But of course it happens that a Turkish girl falls in love, which can lead to serious problems.

Immigrant boys tend to form groups, while Swedish teenagers are more inclined to go out boys and girls together. Turkish girls find friends with different cultural backgrounds, boys usually seek the company of boys from the eastern Mediterranean area – Greece or the former Jugoslavia – but even from Latin America. After Jugoslavia's disintegration, the situation became rather unclear. When asked, the boys told me that their friends are mostly Albanians, Macedonians, Bosnians and even Serbs – boys from the old Ottoman provinces. Even Turks from Iran, and to some degree Persians and Arabs, are considered by the young Turks to be culturally allied. Turks from the Balkans and Turkish speaking Kurds are as a rule, but not always, regarded as Turks.

Together with the crisis in the economy and unemployment, hostility towards foreigners has gained ground in Sweden. In Malmö an increasing tension between the groups of immigrant and Swedish youth has been felt. Most of the Turkish boys said they have had conflicts with the Swedes, even if they have not been serious. Girls had few such complaints. Of course, this is mostly due to the fact that they do not compete with Swedish girls for boys. Immigrant boys from the Mediterranean area are popular with Swedish girls for their gallant behaviour, confidence, spontaneity and the attention they pay to their

appearance (Månsen 1984, pp. 98–108; Ottar 1984:2, pp. 94–112). Turkish boys are free to have relationships with Swedish girls, they are even expected by the Turkish community to acquire experience with girls before they get married. Turkish girls are not available for pre-marital relationships, but the boys easily find Swedish girlfriends, which is naturally resented by their Swedish peers.

But in the end, both boys and girls are expected to marry Turks, which they generally do.

Entertainment

The most widespread kind of entertainment is visiting other Turks. Sometimes the whole family go to visit other families, sometimes women go together with their daughters to see other women. If the whole family go, they usually telephone in advance to be sure the friends are at home, but they do not set an exact time for their visit, as the Swedes do. The visit has an informal character. Sometimes several families can meet, they drink tea and coffee, listen to Turkish music or watch Turkish video films. Girls take part in these gatherings, boys often spend their spare time with their friends.

While I carried out my field work in 1989, watching Turkish video films was very popular. Turkish video tapes were sold in Malmö and families borrowed from each other. I knew a family who had over 120 Turkish video films. Now I found the situation changed. Almost all the Turkish families in this area watch practically only Turkish television programmes through a satellite (even news). Those who have not got a parabolic antenna are planning to get one in the near future. Video films have thus lost their importance. Even young people born in Sweden, and in some cases more comfortable in Swedish than in Turkish,

watch almost exclusively Turkish programmes in Turkish. It will be interesting to see what impact this situation is going to have on the Turkish community in Sweden.

My informants said they liked all kinds of programmes on TV – contests, films, series, cartoons etc. Boys watch sport programmes. As for the films (seen on TV or in a cinema) American action films and even horror films were popular, boys liked only American or English films. Some girls liked Turkish films and even old Swedish films. No one liked contemporary Swedish films. As for the music taste, no one liked Swedish music. Turkish folk dance melodies, folk songs and Turkish pop and "arabesk" music were popular with many. Almost all the boys and many girls liked American and English rock and pop music. They listen to the music on the radio and cassettes, on compact discs and records. (Turkish music is seldom available on the latter two.) Some teenagers read books and magazines in Turkish or in Swedish, rarely newspapers. Boys go out with their friends in the evenings and at weekends. They go to the cinema, to pop concerts, discotheques, parties, sport matches, hamburger bars och kebab restaurants, or just hang around in the city centre, as the Swedish youth do. They are free to come and go as they please. Abuse of drugs and alcohol is rare among them.

Even some girls said they occasionally go downtown shopping with their friends or mothers, they may go and eat a hamburger or kebab, go to a café or a patisserie to eat a cake. If they go to a cinema, it is the matinée performance. Girls from traditional minded families hardly ever go out for entertainment. Even more liberal minded families do not let their daughters stay out late. Turkish parents tend to be very protective about their daughters. Many of them have little knowledge of Swedish society and the way it functions (see Baysan & Bennerstam 1990, p. 37). They interpret the freedom given to Swedish girls as a lack of love

and concern on the part of their parents. They often judge Swedish society on the basis of knowledge which may be based on life in their housing areas, where many of the Swedish residents may be drop-outs or alcoholics. (Significantly enough, some girls said they were allowed to go out dancing in the evenings and to the beach when they are in Turkey in the summer, but not in Sweden.) The girls are conscious of how restricted they are in their free-time activities compared to their Swedish peers. They complained about the Turkish community putting hard pressure on the individuals to behave as good Turks. But they did not express any desire to live as Swedish girls, to go to parties where, as they say, young people get drunk and engage in promiscuous love affairs. Some girls admit they might like a little more freedom of movement. But they do not want to risk losing the security they feel in their families and community (see *Ottar* 1984:2, p. 29; Olson & Göcmen & Erikson 1986, pp. 82 and 93–98). According to Yazgan, girls expressed bitterness towards their parents, did not accept the traditional norms and broke them secretly (Yazgan 1983, p. 46 and pp. 50–52). I also got the impression that some girls did things behind their parents' backs.

Merdol describes a case of a girl from a traditional family who tried to exercise more freedom in her free time – very innocent distractions as walking in parks or window-shopping with a friend, never meeting boys. She told her parents she was going to the library or to visit her older sister. When her father found out what she was really doing, he punished her. She complained to a social worker – an unforgivable transgression. But she was not prepared to break totally with her family, who forced her to give up school and get married. (Merdol 1982, pp. 103–105). This case is a typical illustration of the dilemma that a lot of immigrant girls face – though I have met girls who were relatively free.

Family visits, picnics and outings sometimes connected with swimming, and activities arranged by Turkish associations are the only activities outside the homes where all the family members take part. It is unusual for a Turkish family to go to the theater, the cinema, a restaurant, camping etc.

Traditional activities

Seven girls said they did embroidery, lace-crocheting or other needlework in their free time at home. Four girls had been attending Koran classes at the mosque in Malmö. Several boys go sometimes with their fathers to the mosque for Friday prayers, especially during Ramazan.

Courses in Turkish folk dances, organized by Turkish associations in Malmö and Lund, had been popular with girls – several of them had been attending them or want to attend when the courses start again in the near future. Boys are welcome but not very enthusiastic about that. All boys and girls said they can dance some Turkish dances and sing *sarki* and *türkü*.

Courses

One girl took piano lessons, while her sister learned to play the guitar. (These two girls liked Western classical music). Some Turks who had come from Bulgaria 1989 attended additional classes in English in order to catch up with other pupils. One boy who had come from Turkey five years ago has been attending classes in Swedish and English during the summer holidays. One girl was member of a theatre group at her school.

Sports

In the field of sport activities the sex roles are clearly noticeable – boys go in for sports to a much greater extent than girls and mainly choose masculine sports. Football is the most popular sport with Turks. Almost all the boys I talked to said they played football, but mostly as amateurs, not organized in any club. In Lund 15 to 20 young Turks and Kurds get together on Saturdays and Sundays to play football. Two boys were practising body building, another two played table tennis, and two boys were learning how to box. A large part of the boys and girls said they liked swimming in open-air swimming pools and in the sea in the summer, but only one boy did keep-fit swimming regularly.

Girls are fond of basketball and handball, but only few played at the time I talked with them – others said they had stopped without giving any reason. One may wonder whether it could be connected with the fact (well-known to the school staff) that religious parents do not want their adolescent daughters to practice any sport, which can lead to conflicts when the girls do not want to give up their favourite sport. Ottar 1984, p. 29 gives a portrait of a Turkish girl from a traditional family, whose values she generally accepts. But she goes swimming regularly all year round. She has convinced her parents that there is nothing wrong about swimming and that one can avoid exposing one's body. There are such cases when conflicts can be avoided by reasoning.

Jogging and gymnastics, the most popular sports with young Swedes, were not mentioned.

Turkish associations and other organizations and activities

Apart from the National Association of Turks in Sweden, which has branches in Malmö and Lund, smaller local associations

based on different ethnic or ideological grounds have been created. All of my informants have been in contact with some of these associations, but no one was frequenting them regularly. I was told that some boys often go there with their fathers to play games. In general, these associations are meeting-places for adult men, a sort of substitute for the traditional café.

The immigrant associations in Sweden are rather informal, and their activities are also open to non-members. The National Association of Turks grants membership to all family members if the head of the family is a member. That is a part of the policy on the side of the authorities (which support the immigrant organisations financially) to engage women and girls in the activities, so far without any real success (Andersson 1986, pp. 187–192). There is no doubt that some women are isolated but the majority of them have created their own social network and they meet at their homes.

All my informants went to the library. The younger ones went to the communal youth recreation centres after school. Some were members of sport clubs.

Holidays and travelling

Most of the Turkish youth spend their summer holidays in Turkey as often as possible. If the whole family cannot go the parents at least send their children to relatives there. Even most Turks from Bulgaria have relatives in Turkey whom they visit. In most cases, the families drive to Turkey. Besides visiting their relatives, they go to the seaside resorts, where they stay at boarding houses and enjoy their holidays. They feel they can have a much better time in Turkey than in Sweden, and they save money for that purpose.

In general, Turkish teenagers have travelled much less than

their Swedish peers, the countries they pass through on their way to Turkey excluded. They do not express any desire to see other countries. They have not seen much of Sweden aside from its southern part (According to a recent report, 16–19 year-old Swedes travel one to three times per year on average – *Sydsvenska Dagbladet* 11.6.1993, p. B1). It would be unusual for a Turkish family to travel somewhere except to visit relatives in other towns or countries.

Those who cannot go to their homelands (which at present includes a large number of Turks from the former Jugoslavia) or visit relatives in other towns, stay at home during the summer. They go swimming, watch TV, play games. Some help their parents. As for school trips and outings, the usual problem is parents being afraid to allow their daughters to stay away overnight. They do not trust Swedish schools and are concerned about their daughters' reputation (Baysan A Bennerstam 1990, pp. 22–23). Nevertheless, three girls said they had been away overnight with their school classes.

Conclusions

Turkish youth are generally well adjusted to the Swedish society, but their free time activities are to a certain degree tradition-bound, and divided in accordance with sex roles. Due to cultural heritage, girls are more restricted in their free time than boys.

References

- Andersson, Ch. (1986), *Om turkar*. Norrköping: Statens invandrarverk.
- Arnstberg, K.O. (1991), *Invandrare och fritid*. Svenska Kommunförbundet/ SIV/ Arbetsmarknadsdepartementet.
- Baysan,S., & H.R.Bennerstam (1990), *Kulturell förståelse*. Om landsbygdsinvandrare i Sverige. Lund: Studentlitteratur.
- Koeturk-Runefors, T. (1991), *En fråga om heder*. Turkiska kvinnor hemma och utomlands. Stockholm: Tiden.
- Månsson, S. A. (1984), *Kärlek och kulturkonflikt*. Arlöv: Prisma/Socialstyrelsen.
- Merdol, T. (1982), *Turkish women – background and living conditions*. Norrköping: Statens invandrarverk.
- Olika (1991) – *Olika men ändå lika*. Om invandrarungdom i det mångkulturella Sverige. Stockholm: Civildepartementet.
- Olson, M., & M.Göcmen & A.Eriksson (1986), *Inte lika svensk som du*. Norrköping: Statens invandrarverk.
- Ottar (1984:2), När främlingar möts. Om kärlek bland svenskar och invandrare. Stockholm: RFSU/ Prisma.
- Svanberg,I., & H. Runblom (eds.) (1989), *Det mångkulturella Sverige*. En handbok om etniska grupper och minoriteter. Uppsala & Stockholm: Centrum för multietnisk forskning vid Uppsala universitet/Gidlunds.
- Sydsvenska Dagbladet*, Malmö.
- Yazgan, A. (1983), *Turkiska flickor – andra generationens invandrare*. Norrköping: Statens invandrarverk.
- Zamrazilová-Weltman, J. (1990), Some comments on the situation of Turkish teenagers in Sweden. *Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul, Meddelanden* 15, pp. 67–73.

STEPHEN TURK CHRISTENSEN

Historieskriveren Stefan Zweig*

År 1993 var det 540 år siden, at det kristne Konstantinopel faldt til tyrkerne. 29. maj 1453 blev muslimen, den 21-årige osmanner-sultan Mehmed II, herre over det byzantinske riges kejserstad. Med rette er begivenheden blevet betragtet som et vigtigt punkt i middelalderens overgang i nyere tid. Derimod er der en række aspekter i begivenhedsforløbet, der har forhindret at Konstan-tinopels fald 1453 har kunnet bruges i Vesten som et *symbol*. Historisk set er vor viden om begivenheden ikke så entydig at man med historievidenskaben i ryggen kan uddrage en klar sym-bolværdi af hændelsen. I tidens løb har der dog eksisteret lærde folk, der har været så tiltrukket af dramaet i 1453, at de ikke kunne lade være med deri at se “et symbol på” Europas “ære”. Det var bl.a. østrigeren Stefan Zweigs (1881–1942) holdning.

I *Sternstunden der Menschheit* fra 1927 gav Stefan Zweig en plastisk og levende skildring af Konstantinopels fald 1453. Han tillagde begivenheden både historisk og symbolsk betydning ved at skildre den som den kristne middelalders syndefald. Bogen blev en salgssucces og kom på kort tid i 250 000 eksemplarer. Titlen til trods handler bogen alene om europæiske mænd i ekst-raordinære, men betydningsfulde historiske situationer. Zweig

*) Essayet udkom i en lidt kortere udgave som kronik under titlen “Konstan-tinopels fald” i *Information* tirsdag 28. december 1993.

skildrer det afgørende tidsrum i disses liv, hvor der blev skabt verdenshistorie: ”disse mystiske sekunder, som historien i sin uransagelige vilje undertiden skaber”.

Med flair for medrivende fortællekunst lader Zweig sin læser opleve 12 vidt forskellige begivenheder fra de sidste 500-års europæiske historie. Deres betydning i det store forløb skyldes deres ledende historiske aktører: *heltene*. Stefan Zweigs helt var manden, der skyder sin hverdagsskikkelse bort fra sig som slangen sin ham for at blive et menneske, hvis hele indsats koncentreres om opfyldelsen af én bestemt stor idé. Hovedpersonerne i bogen kombinerede udholdendhed, koncentration og evnen til dristigt at ændre kurs. *Sternstunden* er derfor én lang beretning – anskueliggjort i eksempler – om heroismens rolle i nyere europæisk historie. Helten var manden, der fejede gamle idéer til side for at kunne virkeliggøre sit eget ideal. Han stod enten alene over for den store flok af hverdagsmennesker, hvoraf han selv var runden, eller overfor en ligeså vel udrustet modpart. Første og sidste historiske miniature illustrerer den lille bogs spændvidde: fra Balboas opdagelse af Stillehavet (25/9 1510) til Lenins afrejse fra Schweiz som optakt til Den russiske Revolution (9/4 1917). Men bogen handler ikke kun om mænd, der ville have magt eller guld. Læseren bliver vidne til Håndels kval-fulde undfangelse af *The Messiah* (21/8 1741). Og til en ubarmhjertig offentligheds fordømmelse af Cyrus W. Field, der havde fået engelske storkøbmænd til at satse formuer på sin drøm om at trække et interkontinentalt telegrafkabel tværs over Atlanterhavets bund (28/7 1858). Et foretagende, der nogle år senere – men denne gang uden større offentlig interesse – kronedes med held. Med en enkelt undtagelse er det virkelige begivenheder, som Zweig laderstå frem i ord. Egentlig digt er alene episoden ”Flugten til Gud, Slutningen af oktober 1910.”, der er Zweigs forslag til en sidste akt i Leo Tolstojs ufuldendte såkaldte dra-

matiske selvbiografi *Og lyset skinner i mørket* (1890).

Bogen blev læst af tysksprogede skolebørn indtil forfatterens bøger blev forbudt af nazisterne. I 1950 udkom den på dansk som *Stjernestunder* og værket blev over årene trykt i 10 000vis af eksemplarer. Stoffet til historierne fik Zweig gennem læsning af samtidige øjenvidneskildringer og historiske fremstillinger. I forordet hævdede han, at han som kunster blot var formidler af 12 dramaer, som historiens egne kræfter havde skabt: "Intetsteds er der gjort forsøg på at afdæmpe eller forstærke den sjælelige sandhed i de ydre eller indre begivenheder ved egne påhit." Men Zweig digtede både ud over og imod kilderne. *Stjernestunder* er som historieskrivning resultatet af at tysk idealistisk *fremskridts-tro* var blevet koblet til en *sekulariseret, jødisk historiefilosofi*. Zweig ville være "europæer", dvs. kulturpersonlighed i det moderne gennembrud. Han forstod, men ville ikke identificere sig med, sin samtids jøder, der fremhævede deres nations særpræg og deres ret til Palæstina. På trods af distancen til jødedommen er *Stjernestunder* en Europahistorie udfoldet inden for den traditionelle jødiske historieforståelse. Zweigs nøglebegreber er derfor *Guds Lov*, *Det udvalgte Folk* og *Historien*. Konflikten mellem Folket og Loven er den kraft, der som *Synd* og bistået af *Satan* skaber Historien. For Zweig var Gud død, men hans plads var overtaget af *Fornuft*. Dens kendetegn var pacifisme, tolerance, humanisme, men også heroisme, opofrelse og genialitet. Zweig blandede det 19. årh.s dyrkelse af *Overmennesket* og *Helten* med Oplysningstidens idealer. Han så i Konstantinopels fald 1453 det syndefald, hvorfaf det moderne Europa var opstået. Den såkaldte "forsoningsmesse" i katedralen Hagia Sofia i december 1452, hvor unionen mellem den græske og den latinske kirke blev proklameret og fejret i en fælles gudstjeneste med deltagelse af alle de kristne folkeslag i Byen, opfattede Zweig som virkeligørelsen af en urgammel drøm om "Vesterlandets"

solidariske forening. "Næppe er fredsbåndet flettet af fornuften, før det sønderives igen af fanatismen, og ligeså lidt som den græske gejstlighed drømmer om virkelig at underkaste sig (paven i Rom STC), husker vennerne fra den anden side af Middelhavet på den hjælp, de har lovet.

Religiøs intolerance og politisk uansvarlighed var for Zweig de onde rødder, der medførte at nogle europæere påførte andre lidelse og forfølgelse. I forhold til den ødelæggende indre splid var Konstantinopels erobrer, den unge og ambitiøse Mehmed II, kun en katalysator. Under den langvarige belejring af Konstantinopel åbnede Mehmed en ny og skæbnesvanger front ved at lade sin flåde transportere over land for at overtage kontrollen med byzantinernes beskyttende havn, Det gyldne Horn. Denne genistreg afslørede for Zweig "en dæmonisk vilje", der som en Satan i forklædning vil knægte Fornuftens ved at bruge magt og fristelser.

Zweig henviste i sin bog ofte til "æren" som motivation bag heltenes ofte kvalfulde indsats. De egentlige "*europæere*" var "de udvalgte", hvis pligt det derfor var også med personlige ofre at kæmpe for realiseringen af ægte solidaritet mellem Europas folk. Det har varmet Zweigs hjerte hos et øjenvidne til katastrofen 1453 at finde beretningen om de 12 venezianere der – efter en dødsens farlig, men forgæves søgen efter den lovede vestlige flåde – dog valgte at vende tilbage til den indesluttede og dødsdømte by. Kilden er tavsløst om de 12 sørnævns navne: "herlige er stedse de helte, ingen kender".

Tolvallet, hvor profetier, symbolik og forjættelse anes, skaber en sammenhæng mellem *Stjernestunders* individuelle episoder, idet bogen består af 12 historier. Men også Synden – forstået som overtrædelse af Loven – kan opstå uden at nogen kender navnet på den skyldige. Zweigs forklaring på, hvorfor det kæmpende Byzans efter næsten 2 måneders indeslutning alligevel

gik tabt, kendes nok af langt flere end den version, som de fleste samtidige øjenvidneskildringer viderebringer. Zweig tænkte som en jødisk *legalist*, da han som forfatter lod en enkelt lille forseelse hos Konstantinopels forsvarere medføre at Europas folk måtte forlade Middelalderen og gå ind i Nyere Tid: "Et støvgran tilfældighed, Kerkaporta, den glemte dør, har været afgørende for verdenshistorien."

Zweig var overbevist om at noget tilsvarende var sket i hans egen samtid. *Stjernestunder* afsluttes med beretningen om opbakten til den kommunistiske omstyrtelelse af zarens Rusland. I foråret 1917 allierede den kyniske preussiske statsmandskunst sig med russisk fanatisme. Ved hjælp af resterne af det trans-europæiske jernbanenet førte den uhellige alliance i en togvogn Vladimir Iljitj Lenin fra det neutrale Schweiz gennem tysk fjendeland til et neutralt Sverige. Herfra gik turen videre til et Rusland i oprør og opløsning. Togvognen med en anden og en tredje klasses kupé havde efter Lenins krav ekstraterritorial status, og den lille gruppe rejsende bekostede selv billetten. Denne beskyttede, hemmeligholdte mennesketransport havde for Zweig samme verdenshistoriske betydning som dengang Mehmed II lod en hel flåde vandre over bjerget. "Det plomberede tog" blev den torpedo, der fældede Det tredje Rom under borgerlig ledelse, arvtageren efter det Byzans, der med sin metropol var gået under 464 år tidligere.

Stefan Zweig så i Konstantinopels fald et symbol på de *to former for synd*, som havde været forbandelsen for slægtleddene af europæere i tiden efter 1453: *fanatismen* hos religiøse og ideologiske ledere og *uansvarligheden* og ligegeydigheden hos statsmændene. En så kategorisk placering af ansvaret for det byzantinske riges fald kunne Zweig kun fremkomme med ved at undlade at tage hensyn til at byens forsvar var kommet i stand gennem *uhellige allianceer* mellem kristne, der ellers betragtede

hinanden som fjender. Det kristne forsvar var generelt ikke et barn af opofrelse og idealisme.

Zweig var en af de få i Vesten der eksplisit gjorde Konstantinopels fald 1453 til et symbol. Nogle renæssancehumanister forsøgte det samme i årene efter 1453. Men de fleste øjenvidner og eftertidens vestlige historieskrivere afholdt sig herfra. Skal en begivenhed bruges af eftertiden som et *symbol* skal den lægge op til en entydig tolkning, som fremkalder enten positive eller negative følelser. Kun ved at bortretouchere kildernes udsagn om konflikterne både mellem latinerne indbyrdes og mellem latinere og grækere har historiefortællere kunnet fremstille svarerne som en enig kristen front.

I samtiden græd Vesten over tabet af det oldkirkelige patriarksæde, men syntes samtidig, at tyrkernes sejr måtte være en retfærdig afstraffelse af de skismatiske og ukrigeriske grækere. Byens fald kunne tolkes på flere måder. På trods af at begivenheden havde tidens mediebevågenhed – historien blev formidlet gennem et usædvanlig stort antal beretninger i håndskrift eller bogtryk – erhvervede Byzans' undergang sig aldrig den symbolværdi, der har kunnet udvindes af Babylons eller Jerusalems ødelæggelse.

For det økonomisk uafhængige dannelsesmenneske, humanisten og pacifisten Stefan Zweig, kom *den europæiske arvesynd* til verden i 1453. På trods af at Zweig stod fjernt fra den kommunistiske ortodoksi betragtede han – som mange andre intellektuelle i 20erne – den russiske revolution i 1917 med sympati. Det var også jøden i Zweig, der gjorde at han i tiden derefter nægtede at følde en dom over de nye russiske magthaveres eksperimenteren med størrelser som ret, retfærdighed, klasseskel, magt, gudsdyrkelse og ejendomsret. Kulturmennesket Zweig levede i forventningen om at de moderne tider i det vældige Rusland måske var *det europæiske herlighedsrige*, som uansvar-

lige politikere i Vesten og græske fundamentalister i Øst havde forskærtset knap 500 år tidligere: "en folkets revolution, der vil give det fred og ret." Ligesom realpolitikken blev trængt i baggrunden i skildringen af spillet i 1453 undgik Zweig diplomatisk at kommentere de metoder, som bolsjevikkerne havde anvendt ved magtovertagelsen.

I 1928, året efter *Stjernestunders* udgivelse, blev Zweig inviteret til Sovietunionen for at tale ved festen i Moskva på hundredeårsdagen for Leo Tolstojs fødsel. Ud over Lenin havde han i *Stjernestunder* tildelt to andre russere et særligt kapitel: Dostojevski og Tolstoj. Zweigs bøger var – som han selv siden skrev – "ualmindelig meget udbredt i Rusland". Mødet med den nyfødte kommunistiske stat frydede ved første indtryk filantropen fra Wien. Her oplevede han "*Folket*" således som de store russiske forfattere havde skildret det: "de langskæggede mænd – halvt bønder, halvt profeter – , der hilste os med et bredt, godmodigt grin, og kvinderne med deres brogede hovedtørklæder og hvide kitler, falbydende æg, agurker og kwassdrikke." Men samtidig anstrengte den ateistiske Sovietstat sig for at give Folkets brede lag en europæisk kultur som erstatning for den ortodokse kristendom.

Zweig besøgte Skt. Petersborg, netop omdøbt til Leningrad: "Imponerende var "Eremitage", og dér var det et uforglemmeligt syn at se arbejdere, soldater og bønder med deres tunge sko gå gennem de fordums kejserlige sale skarevis og med hatten ærbødig i hånden – som i gamle dage, når de stod over for deres ikoner – , og når de så på billederne, lyste der hemmelig stolthed ud af dem: det dér tilhører os nu, og vi skal nok lære at forstå den slags!"

Den tidlige sovjetiske kulturrevolution fascinerede de intellektuelle, der havde oplevet hvordan første verdenskrigs helvede havde splintret hvad Zweig kaldte "Tryghedens verden", Europa

i tiden op til verdenskrigens fejde mellem broderfolkene. Zweig ville nok være vendt tilbage til Vesten som skjald for *det russiske mirakel*, havde det ikke været for en anonym besked, der advarerede ham mod at forveksle den festlige facade, som var rejst for Zweigs og de øvrige tilrejsende forfatteres skyld, og den virkelighed, der var russernes. "Tro ikke alt, hvad man siger til Dem. Glem ikke over alt det, man viser Dem, at der er meget, man ikke viser Dem. Husk, at de mennesker, De taler med, for det meste ikke siger Dem det, de gerne vil sige, men kun det, de har lov at sige. Vi bliver alle bevogtede, De ikke mindre end vi."

På den tid, då Zweig skrev *Stjernestunders* tolvt historie, "Det plomberede tog", forventede han at russernes nye stat betød det afgørende verdenshistoriske epokeskifte. Dets særlige kendetegn var at verdenslitteraturen i alle dens afskygninger var blevet bragt helt frem til de nederste folkelige lag. "I studenternes lokaler kom tartarer og mongoler hen til én og viste stolt deres bøger frem: "Darwin!" sagde den ene, "Marx!" sagde den anden, så stolte, som havde de selv skrevet de bøger." I Vesten nåede de store forfattere efter Zweigs opfattelse "aldrig ned i "folket" –."

Mødet i 1928 med det uofficielle Rusland via brevet fra en ukendt russer fik dog Zweig til klogeligt at holde entusiasmen tilbage. Det nazistiske barbaris sejr i 30ernes Tyskland, den nye verdenskrig og ørkenvandringen hinsides Atlanterhavet slukkede Zweigs *forhåbning om en Ny Tid*, hvor Fornuftens endelig ville sejre over Fanatismen og Ligegyldigheden.

Det er et mærkeligt paradoks, at denne udvikling gjorde *Stjernestunder* historisk betydningsfuld på en ganske anden måde end hidtil. Et Storbritannien, der kämpede for sin overlevelse, havde brug for en bog med forbilledlige helte og skildringer af skæbnesvandre øjeblikke i verdenshistorien. Derimod havde det britiske imperium intet behov for russiske mystikere og revolu-

tionære på et tidspunkt, hvor det totalitære Sovietunionen lod det engelske demokrati stå alene i kampen mod den nazistiske krigsmaskine. Af *Stjernestunders* 3 russiske episoder bibeholdt den engelske oversættelse *The Tide of Fortune*, der udkom i London i 1940, kun Lenins rejse i "Det plomberede tog". Den engelske udgave startede ikke som originaludgaven i 1510, men allerede i år 43 før Kristus med beretningen om drabet på Cicero, den romerske republiks forsvarer.

Oprindeligt havde Zweig inden for tidsrummet 1453–1917 udvalgt 12 episoder, som forholdt sig til hinanden som gentagelser, variationer, forudsigelser etc. Zweigs europæiske verdenshistorie udfoldede sig inden for en *cirkel*, hvor begyndelse og slutning nærmede sig hinanden, Cirklen blev i *The Tide of Fortune* erstattet af *den rette linje* med 12 beretninger om den vesteuropæisk-amerikanske kulturkreds' store mænd, der med livet og helbredet som indsats havde forsvarer Demokratiet og Civilisationen. I 1940 så Zweig i Th. Woodrow Wilson, Amerikas præsident 1913–21, den moderne verdens Cicero. Wilsons idealisme havde været drivkraften bag Folkeförbundet, der skulle fjerne Krigen som et acceptabelt redskab til løsning af konflikter mellem civiliserede stater og nationer. Zweig appellerede til U.S.A. om at vælge ret side i demokratiets skæbnestund ved at lade *The Tide of Fortune* ende i beretningen om hvordan Wilsons pacifistiske visioner blev gjort til skamme af kontinentaleuropæisk revanchisme og amerikansk isolationisme. Engelske læsere af Zweigs dramatiske historieskrivning har i 1940 direkte kunnet identificere sig med Byzans' kristne forsvarere. Kampen om Konstantinopel i 1453 var et spejl billede af deres egen situation: "Denne ædelsten ligger faktisk ubeskyttet, som et let bytte for en resolut næve." Zweig blev i 1940 formidler af historiens bitre lære om nødvendigheden af national forbrødning og en personlig ansvarlighed, der forlængede den militære agtpågivenhed til den

yngste civilist.

I 1940 var det først og fremmest Zweigs læsere, der oplevede symbolværdien i en begivenhed som Konstantinopels fald 1453. På det tidspunkt, da *Stjernestunder* blev et vækkelsesskrift for demokratiet, gik værk og forfatter hver sin vej. I livet havde Zweig utrættelig kæmpet for de vestlige idealer, oplysning og fornuft. Men til sidst kunne han ikke længere modstå selv-mordsløsningen, som zeloterne blandt jøderne havde praktiseret næsten 2 000 år tidligere, da kampen mod den romerske besættelse af Palæstina viste sig håbløs. Men det var dog med værdighed, at Zweig tog afsked med livet. For mennesker med held i livets lotteri kan slutningsordene i *Verden af i Går* fra 1942 virke patetiske. Men de rummer også en form for værdighed og sandhed, der kan give ny energi til dem, der mest må leve på forventningerne. Men ”skyggerne, de er i sidste instans dog også børn af lyset: og kun han, hvem både lys og mørke, fred og krig, stigen og dalen blev beskåret, kun han har virkelig levet.”

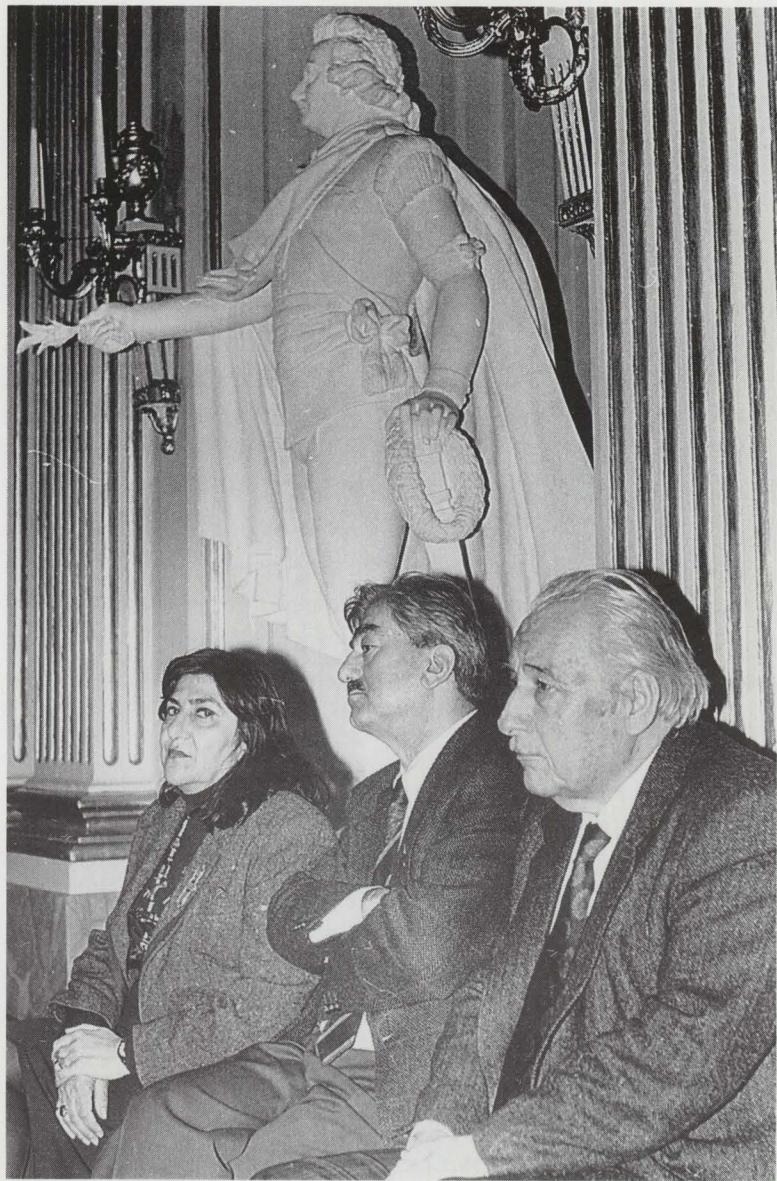
Symposier

Det litterära Istanbul

Temadag om litteratur och författare med anknytning till Istanbul den 13 mars 1994 i Börssalen, Källargränd 4, Stockholm.

Äntligen blev den av, den turkiska litteraturdagen som man så länge talat om, både inom och utanför Vänföreningens styrelse. Det var Turhan Kayaoğlu som för några år sedan föreslog, att Istanbulinstitutets Vänförening skulle ordna en temadag kring turkisk litteratur. Snart insåg man, att det var nödvändigt att begränsa innehållet. Det fick inte bli alltför omfångsrikt och därigenom hota att kväva åhörarnas uppmärksamhet. Alltså fastslogs att vi skulle hålla oss till författare med klar Istanbulanknytning. Det visade sig att Svenska Akademien gärna lånar ut sin vackra högtidssal, Börssalen, till ideella föreningar som vår. Dessutom lyckades vi knyta den norske turkologen Bernt Brendemoen till vår dag.

Så randades den då, vår efterlängtade Istanbuldag, söndagen den 13 mars mellan kl. 10.00 och 16.00. Försteamanensis Bernt Brendemoen inledde med ett föredrag: *Istanbul i turkisk litteratur – en översikt med speciell tonvikt på 1900-talet*. På eftermiddagen följde kåserier av författarna Demir Özlü: *Det kosmopolitiska Istanbul och 50-talets litterära Beyoğlu*, och Turhan Kayaoğlu: *Istanbul-Stockholm – ett kåseri*. Men först, sist och mest poesi och prosa, allt översatt till svenska, av Ulla Lundström och Anne-Marie Özkök, och utsökt framfört av skådespelaren Torsten Wahlund. Krånglande högtalare omintetgjorde tyvärr möjligheten att få njuta av t.ex. poeten Orhan Velis dikter i ori-

ginal, lästa av den turkiske skådespelaren Müşfik Kenter. På svenska fick vi emellertid höra prosaisterna Sait Faik, Oktay Akbal och Nedim Gürsel samt dikter av bl.a. B.R. Eyüboğlu, Yahya Kemal, Tevfik Fikret och allra mest av Orhan Veli (Kanık), Istanbulpoeten – författaren par préference.

Några turkiska författare råkade befinna sig i Stockholm, bland dem det turkiska författarförbundets ordförande Oktay Akbal. Hans svenska kollega, Peter Curman, passade på att intervju honom jämte översättaren Sezer Duru. Curman, i egen skap av Svenska författarförbundets ordförande, och journalisten Ulla Lundström, Sveriges Radio, tjänstgjorde som konferencierer under dagen.

Kommittén hade också ordnat, så att det fanns möjlighet att köpa böcker; Mellanösterns Bokhandel hade ställt upp med det. Ett 70-tal åhörare hade infunnit sig i Börssalen, åtskilliga utanför medlemskretsen. Vi i kommittén för temadagen kunde känna oss relativt nöjda.

Ingelise Grunewald, Ulla Lundström, Lena Wester och undertecknad Anne-Marie Özkök.

“På plats” var *Sigrid Kahle*, som den 17 mars 1994 kunde rapportera från temadagen i *Svenska Dagbladet* under rubriken:

Poesi om pärlan vid Bosporen

“Jag lyssnar till Istanbul med slutna ögon. Nu blåser det en lätt bris. Sakta vajar löven i träden...” Vi lyssnade, vi som satt i Börsalen en hel söndag och hörde skådespelaren Torsten Wahlund

Vid Gustav III:s fötter sitter fr.v. översättarinnan Sezer Duru samt författarna Demirtaş Ceyhun och Oktay Akbal, vice resp. ordförande i turkiska författarförbundet. Foto: Gürhan Uçkan.

ypperligt finstämmt läsa vad turkiska poeter har diktat om pärlan vid Bosporen, världens vackraste stad – tillika med Stockholm, skyndade sig poeten och kåsören Turhan Kayaoğlu att tillägga. Föreningen Svenska Istanbulinstitutets vänner hade inbjudit till en temadag om det litterära Istanbul. Bernt Brendemoen gav en diger översikt om turkisk litteratur. Denna turkolog har just översatt romanen *Svartboken* av Orhan Pamuk till norska. Svart är den framtidsvision Pamuk bjuder, om hur Bosporen kommer att se ut, då Svarta Havet värmits upp och Medelhavet kallnat, ett stinkande svart kärr. Denna helvetessyn låt oss med än större välbehag avnjuta de vita, gröna och havsglitrande dikter, som Anne-Marie Özkök och Ulla Lundström (eldsjälarna bakom dagen) hade översatt från turkiskan åt just oss. Lasse Söderberg

*Svenska författarförbundets ordförande Peter Curman samtalar med förfat-
taren Orhan Duru, medan journalisten Refik Şener tolkar.*
Foto: Gürhan Uçkan.

hade medverkat vid tolkningen av Orhan Velis poem om den älskade staden "...Vattenförsäljarnas bjällror pinglar ändlöst i fjärran... Jag lyssnar till Istanbul med slutna ögon..."

Sait Faiks målande prosatexter, bysantinska ekon, förflutna ögonblick, mustiga bilder av stadens brokiga människoliv bildade fonden av uppläsning. Till ett kosmopolitiskt Istanbul och 1950-talets litterära Beyoğlu förde oss den turkiske stockholmaren, författaren Demir Özlu.

Och så svepte Peter Curman från Sveriges författarförbund in på scenen, frambärande sitt stora Svarta havsprojekt som skall äga rum i höst, då ett skepp lastat med diktare skall fara omkring på havsböljan och angöra olika hamnar.

Curman passade på att presentera tre levande turkiska diktare, Oktay Akbal, Demitaş Ceyhun och Sezer Duru som just inkommit från östersjöförfattarnas diktarhus på Gotland. I ett estradsamtal ryckte dagens svåra turkiska kulturmöten mellan kultur- och litteraturfientliga nyfanatiker och kemalisttrogna sekularister och upplysta demokrater fram i fokus och höll på att ta glansen från Bosporens pärla.

Hemkomna till vårt vardagsrum möttes ögat av en hemsk syn i rutan: Bosporen täckt av svart sörja från ett läcksprunget oljefartyg; Orhan Pamuks profetia besannad om så endast för ett televisionsögonblick. "Som en stormvåg från havet bryter dagen in över staden... På nattens vita blomma faller en droppe dagg..." Jag stänger av teven. "Genom ditt hjärtas slag förnimmer jag allt. Jag lyssnar till Istanbul."

“Culture and Society in ex-Socialist Countries”
“Orta Asya, Kafkaslar ve Balkanlarda Sosyalist Deneyim Sonrası”

Anteckningar av Elisabeth Özdalga från ett symposium arrangerat i samarbete mellan Central European University i Prag och Middle East Technical University i Ankara

I syfte att diskutera detta vidlyftiga ämne samlades ett femtio-tal forskare från hela världen till symposium vid Middle East Technical University i Ankara den 15–18 september 1994. Initiativtagaren till detta ambitiösa projekt var den kände antropologen från Cambridge, Ernest Gellner. Sedan omkring tre år tillbaka ansvarar professor Gellner för ett centrum för studier i nationalism vid The Central European University i Prag. Denna verksamhet stöds ekonomiskt av den ungerske finansmannen Soros, som också stod för merparten av kostnaderna för det aktuella symposiet. Soros har under senare år inte bara gjort sig känd genom sitt engagemang för återuppbyggnaden av de tidigare socialistdiktaturerna i Östeuropa, utan också för en del spektakulära valutaaffärer. Inte bara det engelska pundet, utan också den svenska kronan har tillhört de utsatta spekulationsobjekten. Med tanke på de kännbara konsekvenserna av kronans fall för två år sedan, måste jag erkänna att det var med något blandade känslor som jag infann mig till sagda evenemang. Nåvä!, George Soros är väl inte den ende som tjänat på den svaga svenska ekonomin och det är svårt att tänka sig något mer angeläget användningsområde för förvärvat kapital än att uppmuntra forskning om och kulturellt utbyte med dessa utsatta delar av världen.

Professor Gellner inledde symposiet med en hård attack mot Marxismen. För första gången i historien har ett sekulärt trosystem utgjort grunden för en moralisk ordning. Med Sovjet-

systemets plötsliga fall slogs hela systemet i spillror och ett vakuum uppstod, som nu måste fyllas. I tidigare arbeten har Gellner argumenterat för att Islam varit mera resistent mot samhällets modernisering än den kristna läran. Moderniseringen har inte lett till religionens tillbakagång och sekularisering i de islamiska länderna i samma utsträckning som i Europa. Det finns därför starka skäl att anta att Islam kommer att spela en framträdande roll i den kommande utvecklingen i Centralasien och Kaukasien. Frågan är dock vilka inriktningar av Islam som kan väntas dominera. Vilket underlag finns för fundamentalism respektive olika former av "informell pluralism?"

Konferensens andra huvudtema gällde nationalismen. Hur kommer det moderna samhällets mest grundläggande problem, nämligen föreningen eller "äktenskapet" mellan stat och nation att se ut i de nya, före detta socialistiska länderna? Vilka element kommer att bli vägledande för den nationella identiteten, vilka etniska och/eller religiösa koalitioner respektive motsättningar kan väntas uppstå? Vad kommer att ske med de nationella grupper som hamnar i minoritet? Vilka är villkoren för statsbildningen över huvud taget? Hur segmenterad respektive sammankopplade är den sociala strukturen? Frågorna var många och komplicerade.

Syftet med symposiet var dock inte i första hand att leverera svar, utan att utforska och definiera problem. Detta gjordes också i riklig mängd. Under de fyra dagar, som konferensen varade, presenterade de omkring femtio deltagarna material från de mest skilda områden inom detta jättelika forskningsfält. Arbetet bedrevs också med beundransvärd disciplin, så att man mellan de femton minuter korta och intensiva inläggen också fick tid över till ibland ganska häftiga diskussioner. Simultantolkningen av de tre konferensspråken engelska, turkiska och ryska fungerade perfekt.

Symposiet hade organiserats kring följande underrubriker¹:

1. The Past and the Present: Major Features of Historical Background
2. Micro-Structures: The Patterns of Social Organization on the Ground
3. The Ideological Options: A Survey of the Available Models
4. Impact and Diversity of the Religious Tradition
5. Ethnic Complexity and Ethnic Relations
6. The Newly Emerging Structures and Elites.

Bland deltagarna märktes namn som professor John Davis (Oxford), professor Paul Stirling (University of Kent), dr. Ildiko Beller-Hann (University of Kent), professor İlber Ortaylı (Ankara University), professor Audrey Alstadt (University of Massachusetts - Amherst), dr. Muhammad Galaev (Oxford), dr. Sergei A. Panarin (Institute of Oriental Studies, Moskva), professor İsenbike Togan (Middle East Technical University, Ankara), professor Alexander Ossipov (Institute of Ethnology and Anthropology, Moskva), dr. Timur K. Beisembiev (Alma Ata), professor Seteney Shami (Yarmouk University, Amman).

Konferensen bekräftade i stort sett de intryck som förmedlats genom de senaste två årens utveckling, nämligen att ryska intressen fortsätter att spela en mycket framträdande roll i de nya turkisktalande republikerna. Samtidigt är det tydligt att Turkiet hittills inte förmått att uppfylla de förhoppningar, som vid befrielsen väcktes om ett brett upplagt samarbete med de nya broderländerna i öst.

Ett annat allmänt intryck av konferensen kan sammanfattas

¹ Den som önskar utförligare information kan kontakta konferensens turkiske ansvarige organisatör professor Huri İslamoğlu İnan, vid METU, Middle East Technical University, (telefax: 90 312 21012 44).

som en känsla av svindel. Det är inte bara den geografiska utbredningen av de områden det gäller, som är hissnande, utan också omfattningen av de kulturella, sociala och politiska problemen. Länderna i före detta Sovjetunionen är inte bara materiellt och moraliskt, utan också kunskapsmässigt utblottade. För att nå den självförståelse om den egna identiteten, som efterfrågades under konferensen, krävs stora satsningar på forskningens område. Inom all samhällsvetenskap gäller att kunskapsprocessen ständigt för en ojämn kamp med "tiden." Utvecklingen hinner alltid före forskaren. På grund av den rådande instabiliteten gäller detta i speciellt hög grad för de områden, som varit ämne för denna konferens. Man får hoppas att den utmaning som ligger i detta förhållande skall ge upphov till fler liknande satsningar.

Reviews

Reza Eryumlu: *Turkar möter Sverige*. En studie om turkisktalande elevers skolgång i Göteborg (Turks face Sweden. A study of the education of Turkish-speaking students in Göteborg/Gothenburg). 92 pp. Stockholm, Carlssons förlag 1992.

During the spring of 1990 dr. Reza Eryumlu was commissioned by the municipality of Göteborg to carry out a preliminary investigation into the school situation of the Turkish-speaking students. Prof. Rita Liljeström was the supervisor of this project, the aim of which was to establish the reason why so many Turks drop out after the compulsory school where they during 1986–1990 constituted the seventh largest minority group. In the Swedish "gymnasium" (high school) their rate dropped to the last – the nineteenth – place. Their absence was particularly noticeable in longer courses (3 or 4 years); they tend to select, if any, vocational courses that last 2 years. Still their grades, when leaving the compulsory school, are about the average among the immigrants.

A profound analysis of this question would demand much more time and resources than Eryumlu had at his disposal. But he is a person, well familiar with this field, being a sociologist, an Azerit Turk from Iran who has also lived in Turkey. He was able to collect a considerable amount of material from his interviews with Turkish youngsters, their parents and staff members of several schools – totally about 100 persons.

Eryumlu considers as Turkish-speaking students those, who learn Turkish as their mother tongue – they may be ethnic Turks, Kurds or Assyrians (it seems he leaves out the ethnic Turks of the Balkans). Most of the Turkish families in Göteborg came as labour migrants of the 1960's and 1970's. Eryumlu finds the main reason for the lack of interest for studies in the traditional set of values still persisting even

among the youngest members of this highly segregated and hierachic community. These are the values of the first arrivals, the "bachelors". Their aim was to save as much money as possible as soon as possible and return home. Only when they realized that it would not happen very soon did they take their members of family to Sweden, and help other Turks to find work in Göteborg. The families live in between Sweden and Turkey. The most efficient way to achieve good family economy and high status within the community proved to be earning money in Sweden (in an honest way) and invest it in Turkey. During the yearly holiday trips to Turkey, transactions are carried out, investments made and partnerships of business arranged – often sealed by marriages of young people. Education is valued in terms of the income it gives. To study to be a lawyer, physician or engineer would give a high status and be seen as an investment. Still, "If you have money and no education, you will always manage, but if you have education and no money, you won't". Education is not seen as a means leading to meaningful work and a better quality of life – that would be considered a pure waste. Young Turks – especially boys – are highly motivated to take their share of responsibility for their families, and start earning money as soon as possible. It appears that the socio-economic network of the Turkish community gives good job opportunity to young people in shops, restaurants etc., even illicit jobs.

Eyrumlu did not observe parents preventing their children from studying. In some cases they might discourage them indirectly as they wish to see them married very young, before the Swedish society can "spoil" them, or they do not wish them to alienate themselves from their community. Other parents would like their children to continue to study, but they do not know how to give them the necessary motivation.

There are some well-educated Turks among the refugees of the 1980's. They encourage their children to study even if they themselves, for the most part, have not succeeded in finding work in their own professions in Sweden. Unemployment and dependence on social welfare are highest among the educated immigrants. Given the absence

of successful educated Turks as models to look up to, it comes natural to the young Turks to see the educated persons as losers.

On the other hand, also the schools do not do enough to make it possible for Turkish students to carry through with their studies. The Swedish school system is adapted to the needs of the majority and neglects to take into account the needs of different minorities.

Considering the limitations Eryumlu had to work with, the results of his survey are very informative and generally applicable – not only in Göteborg. To make his work accessible in a book form is a good way to convey the content to all who work with immigrant youth.

However, what strikes me as strange is Eryumlu's deterministic approach. He repeats over and over again expressions like "victim", "sacrifice", "destiny", "unfulfilled dreams". He seems to disregard that Turks – as he himself shows – have not lived in Sweden as passive victims. Compared to the parents who had to do heavy and dirty labour, the young people are in a more favourable position to start off: Thanks to the network that Turks have managed to create on their own initiative, they have access to work they regard as desirable. It is mostly in the field of trade, catering enterprises, export-import business, even manufacturing; girls work in the service sector or health care. The Turkish community gives their members opportunity to start their own businesses – at first as partners and later on as owners. From a Turkish point of view this is to prefer to becoming, after many years of studies, a highly educated person with a large debt and low income – or perhaps unemployed.

Jitka Zamrazilová - Jakmyr

Voices of memory. Selected poems of Oktay Rifat, translated by Ruth Christie and Richard McKane, with an introduction of Talat S. Halman. 120 pp. The Rockingham Press, London – Yapı Kredi Yayınları, Istanbul 1993.

Oktay Rifat (1914–1988) was one of the most outstanding modern Turkish poets. He wrote also several successful novels and plays and was a highly-regarded painter – one of his works is used as the front-cover picture of this book. But his great importance lies on the field of poetry.

Together with his friends Orhan Veli Kanık (1914–1950) and Melih Cevdet Anday (b. 1915), during the 1940's he set a truly revolutionary trend in poetry, called the "Garip" (Peculiar) or "the first new movement". The aim of the "Garip" group was to create poetry focused on everyday life of the common people, written in a colloquial language, in free verse stripped of all artificiality and literary convention. Rifat's poem written after Orhan Veli's death in 1950 is a fine example of his early poetry:

*There are girls crisp as lettuce
their mouths and noses curved and curled.
They sit cross-legged on the ferries,
the wind blows, and when he looks
a man has glimpses which make his heart pound.*

*Oh Istanbul, old devil that you are!
Down at Fındıklı there's fun and games.
A line in my hand with a hundred hooks,
I plunge like the North wind among the tunny
from Captain Turgut's boat.*

*I've never been to visit Orhan's grave
at Rumelihisar,
I never want to go.*

*Now with fresh bread, a morsel of white cheese,
he'd be just here,
drinking raki and watching the sea.*

*I leap from the quay to the water,
fish below me,
clouds above.*

*The choppy Bosphorus laps by my mouth
I swim straight to the pink house on the water's edge.*

After Orhan Veli's untimely death his friends developed their own personal styles. During the 1950's Oktay Rifat went to the other extreme in his poetry which became abstract, obscurant, irrational, often grounded on word-play. It had a considerable impact on some young poets. Poems of this period are not represented in this collection since the largest part of them had already been published in English - one of them is included in T.S. Halman's excellent introduction. Still, I think that the readers would appreciate if they could find more examples of those poems in this book so they could conceive Rifat's work as a whole.

The third period of Rifat's poetry, from the 1960's onwards, is a synthesis of his previous literary development. During that time the poet lived a secluded life and did not belong to any literary school. He was a senior civil servant and a lawyer until his retirement in 1973. The poems of this last period are well represented in this collection. At that time the poet created his own very personal poetical expression characterized by soft nostalgia, peacefulness, an unassuming spirit of privacy and closeness to nature, to animals and plants. The poet turns in some respects to his national traditions including some elements of traditional poetry. Motives from Ottoman and Byzantine history appear frequently together with the images of the sea and Istanbul which have been running through all his life-work.

The translators knew the poet well and they were able to capture the spirit of his poetry and transfer it into equivalent English versions.

In addition to the work of the above-mentioned translators, there are also a few poems translated by the late Feyyaz Kayacan Fergar, the poet's friend. These two short poems in his translation convey the subtle mastery of Oktay Rifat's poetry:

Poem

*In the evening breeze in the parish
time is like a birdcage: slowly
and gently it sways in the window
over the back garden of the red-painted house,
the house smelling of tobacco, of bread.
And the birds sing: chipet, chipet, chitalinya.
The sun goes down, we withdraw to our rooms,
the trees, our house, the world, together we gravitate.*

In my sleep

*I found it in my sleep. It was
standing in the green of the grass.
Scant and sad, like the face of a child,
small endlessly,
it was looking at a bygone part of me;
a swallow softly brushing it
flew over, singing.
Oh I loved it so, tears singing in my eyes.*

Then, like the others, it disappeared.

Jitka Zamrazilová -Jakmyr

Güneli Gün: *På vägen till Bagdad*. En roman om magiska äventyr tiggd, lånad och stulen från Tusen och en natt. Översatt av Barbro Lagergren. 377 s. Stockholm, Tidens förlag 1993.

Güneli Gün är född i Turkiet och bosatt i USA. Hon skriver på engelska. Denna hennes andra roman blev ett internationellt genombrott. Som framgår av undertiteln handlar det i många avseenden om en modern feministisk parafras av en del berättelser ur *Tusen och en natt*. Men motiv och inspiration har i lika hög grad hämtats ur turkisk folklor. Författarinnan strävar efter att nå flera mål: Hon vill berätta sitt eget folks historia och traditioner för männskor i Väst som har begränsade föreställningar om turkar, och hon gör det med kunskap, kärlek och stolthet. Hon vill visa att det finns toleranta strömningar inom islam besläktade med grekisk filosofi och kristendom, nämligen sufismen. Som en övertygad feminist behandlar hon orsakerna till att kvinnor inte kunnat slå igenom som konstnärinnor på samma villkor som män: Sheherazade blir bestulen på sitt manuskript av *Tusen och en natt* av en trollkarl som sedan sätter sin manliga prägel på hennes verk. Güns omarbetning av berättelserna kan då ses som ett lekfullt försök att återställa dem i deras ursprungliga kvinnliga perspektiv. Hürü – romanens protagonist – är en stor skaldinna, men avstår från sin gåva för att rädda sin son – som i sin tur blir en av de största turkiska mystiska poaterna, Pir Sultan Abdal.

Hürü förefaller från början vara en ganska androgyn figur, en pojkflicka som under långa perioder uppträder utklädd till en man och t.o.m. ingår ett lesbiskt äktenskap. Hennes resor i tid och rum utgår från 1500-talets Istanbul. Utklädd till Skallepojken – de turkiska folksagornas älskade Keloglan – blir hon i Konya en page till prins Selim, i vilken hon blir förälskad. Med hjälp av den maghribiska trollkarlen får hon tag i Orfeus' lyra och med den sång- och diktgåvan. Trollkarlen förflyttar henne till 700-talets Bagdad där hon blir aktivt inblandad i historier ur *Tusen och en natt*, innan hon förflyttas igen till sin egen tid och där i Bagdad blir väininna med Sheherazade som håller på med sitt verk. Hürü bidrar med de poetiska avsnitten. Hon gifter

sig med Selim som under tiden har blivit osmanskt sultan och får en son med honom. Under resan till Istanbul dränker Sheherazades man Shahriyar barnet och Hürü, galen av sorg, blir åter Skallepojken. Tillbaka i Istanbul i sina föräldrars hus möter hon den döende Selim, får tillbaka förståndet och avslöjar sin identitet för alla inblandade. Nu är hon en berömd trubadur, men hon kastar sin lyra i den tjärn där hennes lille son försvann och får honom tillbaka i utbyte mot sin talang.

Güneli Güns bok är en feministisk pikareskroman som har lite till övers för de flesta män. Hürü klarar sig genom alla farliga äventyr tack vare sin humor, klokhet och självständighet. Fast hon älskar Selim – en riktig machotyp – vägrar hon att vara underlägsen. Hürüs resor i tid och rum kan tolkas som en ung kvinnas väg till frigörelse. Själva ordet Hürü antyder ”fri” på turkiska. Hürü söker livets dolda innebörd (“Början, Mitten och Slutet”) och tack vare vänskapen med den visa Sheherazade och det slutliga mötet med tidens ledande mystik får hon en inblick i det fördolda som hon kan överföra till sin son.

Författarinnan har försett sin bok med mycket detaljerade uppgifter om romanens historiska bakgrund och förklaringar till allt som är främmande för västerlänningar – i text, efterord och appendix. Hon redar också ut vilka personer och företeelser som är historiska och vilka som är uppduktade eller hämtade ur sagor. Enligt henne är förebilden till Hürüs gestalt hämtad ur en folksaga som har samband med Güns släkt.

Författarinnan har tagit på sig en ambitiös uppgift då hon vill sammanfoga i sin roman flera mycket skilda plan: ren underhållning med allvar, fantasi med historisk upplysning, mystik med komik. Ibland kan övergångarna kännas halsbrytande och konstruerade. Men i sin helhet är boken originell i sin genre (även om mycket av innehållet har hämtats ur andra källor). Att följa Hürüs otroliga äventyr är fängslande och författarinnans humorkänsla i hennes helt nutida framställning av den traditionella sagovärlden är suverän. Dessutom har hon uppenbarligen förberett sig väl och lyckats att presentera en färgstark bild av det osmanska samhället under dess storhetstid.

Jitka Zamrazilová-Jakmyr

Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul

c/o Consulat général de Suède, P.K. 125, Beyoğlu, TR 80072
Istanbul

Gatuadress: Palais de Suède, Istiklâl caddesi 497, Istanbul

Tel: 00990-212-252 41 19

Fax: 00990-212-249 79 67

Kansli i Sverige: Kansliet för de Svenska Instituten i Rom, Athen
och Istanbul, Kaptensgatan 12, 2 tr., 114 57 Stockholm,
tel: 08-662 19 40; fax 08-665 31 33

Sekreterare: docent Karin Ådahl, Medelhavsmuseet, Box 5405,
114 84 Stockholm, tel: 08-783 94 43

Forskarkollegiets styrelse:

Professor Carl-Gustaf Andrén, *ordf.*

Avd.chef Rütger Croneborg, *skattmästare*

Professor Ulla Ehrensvärd

Professor Pontus Hellström, *v.ordf.*

Professor Jan Hjärpe

Professor Lars Johanson

Professor Folke Josephson

Arkitekt, professor Johan Mårtelius

Fil.dr Birgit Nilsson Schlyter

Fil.dr Marianne Prohászka

Professor Jan Retsö

Professor Lennart Rydén

Professor Christopher Toll

Departementsrådet Greger Widgren

Docent Karin Ådahl, *sekr.*

Suppleant

Fil.kand. Karin Moberg Nilsson

Revisorer

Auktor. revisor Bo Lindén

Departementssekr. Birgitta Lindencrona

Urbanist Nils Gyllenstierna

Suppleanter

Departementssekr. Gunnar Backman

Aukt.revisor Lars Ljungh

Fil.lic. John Rohnström (†)

Föreståndare i Istanbul

Docent Bengt Knutsson

Hedersledamöter

Ambassadör, professor Gunnar Jarring

Professor Gustav H. Karlsson

Dokt. med. & filos. kand. Knutsson

Årsberättelse för verksamhetsåret 1993/1994

Styrelsen för Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul får härmed i enlighet med stadgarna avgiva berättelse för verksamhetsåret 1993/1994.

Vid årsmötet 1993 fick styrelsen ny sammansättning då skattmästaren civilekonom Tage Florin, Stockholm och vice ordföranden professor Bo Utas, Uppsala lämnade styrelsen. Till nya ledamöter av styrelsen valdes avd.chef Rütger Croneborg, Stockholm, som efterträder Tage Florin som skattmästare och professor Jan Retsö, Göteborg. Styrelsens ordförande är oförändrat professor Carl-Gustaf Andrén, ny vice ordförande efter Bo Utas är professor Pontus Hellström och sekreterare oförändrat docent Karin Ådahl. Övriga ledamöter är professor Ulla Ehrensvärd, professor Jan Hjärpe, professor Lars Johanson, professor Folke Josephson, professor Johan Mårtelius, fil.dr. Birgit Nilsson Schlyter, fil.dr. Marianne Prohászka (studeranderepresentant för Samarbetsnämnden, suppleant Katrin Moberg), professor Lennart Rydén, professor Christopher Toll och departementsrådet Greger Widgren. Revisorer är aukt. revisor Bo Lindén och suppleant aukt. revisor Lars Ljungh. Övriga revisorer är departementssekreterare Birgitta Lindencrona, med suppleant departementssekreterare Gunnar Backman, samt urbanist Nils E:son Gyllenstierna med suppleant fil.lic. John Rohnström (†).

Istanbulinstitutets representanter i Labrayndakommittén är Lennart Rydén och Pontus Hellström.

Antalet valda ledamöter i forskarkollegiet var vid verksamhetsårets utgång 87, varav tre hedersledamöter. Institutet har även en stödjande ledamot.

Ordinarie årsmöte hölls i Medelhavsmuseet, Stockholm den 24 november 1993. Vid detta tillfälle invaldes de nya styrelseledamöterna samt utsågs till nya ledamöter av forskarkollegiet avd.chef Rütger Croneborg, Stockholm, docent Anthon Geels, Lund, docent Tomas Gerholm, Stockholm, docent Krister Hedin, Uppsala, professor Rostislav Holthoer, Uppsala, museichef Bengt Peterson, Stockholm, professor Anders Åman, Uppsala, och fil.dr. Elisabeth Özdalga, Ankara. Bengt Peterson avböjde sedan ledamotskap.

Vid årsmötet utsågs docent Bengt Knutsson till ordinarie föreståndare för institutets verksamhet i Istanbul för en period av tre år från juli 1994.

Efter årsmötesförhandlingarna talade professor Pontus Hellström, tidigare föreståndare för institutet i Istanbul, om Forskningsinstitutets historia och den senaste utvecklingen vid institutet i Istanbul.

Efter årsmötesförhandlingarna vidtog en orientalisk supé för ledamöterna av forskarkollegiet och styrelsen.

Ordföranden uttryckte vid årsmötet institutets varma tack till de avgående styrelsemedlemmarna, Bo Utas, som nu lämnade styrelsen efter tjugo års arbete, de senaste fem åren som vice ordförande, dessförinnan sekreterare och ordförande samt till Tage Florin, som sedan fem år innehafte posten som skattmästare.

Styrelsen har hållit styrelsemöten den 4 september och den 24 november 1993 samt den 20 mars och den 5 maj 1994.

Årsmöte hölls den 24 november 1993 i Medelhavsmuseets lokaler.

Till stipendiater för vt 1994 utsågs Matthias Svahn, Uppsala och Raija Öhrstedt, Lund, samt för ht 1994 Petru Iliescu,

Stockholm. Stipendiesumman för 1994 höjdes till 8.000 kronor.

Styrelsen beslöt vid årsmötet att det s.k. Stora stipendiet för 1994 skulle delas mellan Rikard Berg, Göteborg och Önver Cetrez, Uppsala, båda forskarstuderande.

Meddelanden nr 18/1993 utgiven av Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul innehöll fyra artiklar av Ludvig Rasmussen, Bernt Brendemoen, Elisabeth Piltz och Gunnar Jarring samt det tal som den turkiska ambassadören Solmaz Ünaydin framförde vid Svensk-turkiska sällskapets firande av den Turkiska Republikens 70-årsjubileum. Dessutom återfanns vidare verksamhetsberättelse för Forskningsinstitutet från styrelsen och från föreståndaren för verksamheten i Istanbul samt för Istanbulinstitutets vänförening.

I december inledde Fastighetsverket på uppdrag av Utbildningsdepartementet en ombyggnad och renovering av institutet. Den översta våningen, som används som samlingsrum, kommer nu att göras om till föreståndarbostad. Samtidigt görs en genomgång av rörledningar, badrum och köksutrymmen. Ombyggnaden beräknas vara avslutad under sensommaren 1994.

Institutet har även för 1993/1994 erhållit en gåva om 50.000 norska kronor från det Norska Forskningsrådet som stöd till verksamheten.

Till institutet har under året vidare överlämnats en bokgåva (från dep.sekr. Gunhild Möllers dödsbo) av ing. Rutger Möller, Helsingborg.

Under våren visades i Istanbul och Ankara en utställning med den svenska diplomaten Carl Gustaf Löwenhielms akvareller från Turkiet. Löwenhielm var ministerråd vid beskickningen i Konstantinopel/Istanbul åren 1824–27. Utställningen var producerad av Medelhavsmuseet och Uppsala Universitetsbibliotek med Karin Ådahl och Suzanne Unge Sörling som utställningskommissarier och administrerades i Turkiet av institutets före-

ständare Bengt Knutsson i samarbete med Universitetsbiblioteket i Uppsala, Svenska ambassaden i Ankara och Svenska generalkonsulatet i Istanbul.

Stockholm i oktober 1994

För styrelsen för Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul

Carl-Gustaf Andrén

Karin Ådahl

Föreståndarens verksamhetsberättelse för året 1993/94

1. Institutets personal och stipendiater

Tf. föreståndare 1 juli 1993 t.o.m. 30 juni 1994: doc. Bengt Knutsson, Lund (fil. dr. Lars Karlsson som ersättare under tiden 1–24 juli och 6–20 september 1993).

Tf. sekreterare 12 oktober 1993 t.o.m. 30 juni 1994: Pia Anundsdotter.

Lokalvårdare: fru Fatma Aypar och fru Fatma Yurbaş.

Det mindre stipendiet: Raija Öhrstedt, Löddeköpinge, för våren 1994.

Det större stipendiet (delat): teol. stud. Önver Cetrez och fil. kand. Rikard Larsson för år 1994.

2. Allmänt om verksamheten

Målsättningen för år 1993/94 har varit att ge SFII en infrastrukturell upprustning: stabsmässigt genom anställning *ad hoc* av en sekreterare, facilitetsmässigt genom ombyggnad av Dragomanhuset, där SFII har sina lokaler.

Institutsarbete består av mångahanda – eller, som uttrycket målande säger, *de omnibus rebus et nonnullis aliis*. Sedan vikarierande föreståndare under nära ett år ”stått på verkstadsgolvet”, dvs. själv prövat och utfört alla sysslor, var det tid att söka sekreterarhjälp. Denna kom med Pia Anundsdotter, förskollärare och bosatt i Istanbul sedan sju år tillbaka. Turkisktalande och med kännedom om det turkiska samhällets alla labyrinter visade sig PA snart bli till ovärderlig hjälp för institutet.

Ombyggnadsarbetet av Dragomanhuset har varit verksam-

hetsårets dominerande företag; ur detta perspektiv kan år 1993/94 betecknas som bidandets och omgestaltningens år. De första signalerna om ombyggnad kom redan på försommaren 1993 (departementsrådet Greger Widgrens ombyggnadsdelegation den 5 maj 1993). Tecknen tydde då på att SFII skulle kunna tvingas stänga sin institutsverksamhet redan fr.o.m. hösten 1993. Så blev inte fallet. Hösten 1993 gick åt för planrevision och anbudsförfarande. Själva ombyggnadsarbetet startade måndagen den 21 mars 1994. Det förväntas vara avslutat den 31 oktober 1994. Den ursprungliga planen att inreda en föreståndarbostad på Dragomanhusets terrass och att utföra vissa begränsade arbeten i huset i övrigt kom successivt att utökas. Det färdiga arbetet innebär nybyggnation och totalrenovering av Dragomanhuset.

Ritningarna har utförts av den turkisk-svenske arkitekten Chet Kanra, Stockholm. Arbetet har lettats av förvaltare Bengt Krantz, Statens fastighetsverk, assisterad av VVS-experten Carl R. Wern, firma Wern Inter AB. Entreprenör har varit arkitekten och företagaren Uluhan Ataç, firma Mapsa Ltd. Vid sin sida har han haft VVS-ingenjören Sayın Naime. Kontrollanter har varit Osman Naci Koçel och dennes yngre släkting İ. Engin Koçel, firma Koçel İnşaat Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Svenska generalkonsulatets representant har varit vicekonsul Margaretha Lindström. SFII har representerats av Bengt Knutsson biträdd av Pia Anundsdotter. Dessa två har tillika fungerat som inofficiella men ständiga byggkontrollanter.

När detta skrivs – oktober 1994 – har ombyggnadsarbetet passerat de flesta stadierna från idé, planering och genomförande till resultat och utvärdering. Slutomdömet kan ännu inte ges, men redan nu kan sägas att Dragomanhuset genomgått en renovering av ovanliga mått. Institutet riktar ett varmt tack till Fastighetsverkets Bengt Krantz och hans medarbetare Carl R. Wern och Chet Kanra – de har rest fram och tillbaka mellan

Stockholm och Istanbul – men också till alla andra som varit engagerade i ombyggnadsprojektet.

Generalkonsul Kaj Falkman och hela hans stab har ådagalagt ett sällsport tillmötesgående under en för institutsledningen kauktisk period. I handling visade generalkonsulatet sin goda vilja genom att från och med den 12 april 1994 ställa ett rum till institutets förfogande. Detta rum har trots sina minimala dimensioner tjänat som SFII:s högkvarter under större delen av ombyggnadsperioden. Till generalkonsul Kaj Falkman, till vicekonsulerna Margaretha Lindström och Barbro Arguvanlıgil, till sekreterare Cuşan Yenier och receptionisterna Rengin Mısırlı och Banu Gürdöl ett hjärtligt tack för god arbetsgemeenskap. Till generalkonsulinnan Sigrid Falkman ett särskilt tack för aldrig sviktande gästfrihet. Slutligen tack till Pia Anundsdotter, förestandarens närmaste medarbetare sedan ett år tillbaka, för trofast tjänst.

Måtte nu institutsledningens filosofiska ledstjärna under ombyggnadsåret – ett turkiskt ordspråk – visa sig ha varit riktig: *Sabreden derviş muradına ermiş*, “Det sägs att den tålmodige dervishen nådde sitt mål.”

2.1. *Kalendarium*

Under sista veckan av juli och större delen av augusti 1993 företogs arkeologiska kompletteringsarbeten på SFII:s utgrävningsplats i Labraynda. Årets kampanj leddes som tidigare av professor Pontus Hellström, Uppsala universitet, assisterad av arkitekten Thomas Thieme, Göteborg, docent Paavo Roos, Lunds universitet, fil. dr. Lars Karlsson (1993 års storstipendiat) samt arkeologistudenterna Göksan Keskin, Stockholms universitet och Peter Liljenstolpe, Uppsala universitet.

Inspirerad av socialassistent Ulla-Britta Andersson, Lidköping – volontär vid institutet under tiden 1 mars till 21 maj 1993 –

beslöt sig *Christina Furunäs* onsdagen den 29 september 1993 att ställa sig i spetsen för en lokalavdelning av Föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner. Till ledningsgruppen anslöt sig *Monika Eriksson*.

Den nybildade Föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner, Istanbul (FSIVI) startade sin verksamhet genom att måndagen den 11 oktober 1993 anordna en föreläsning om *Women's movement and ideologies in Turkey*. Föreläsare var Tuula Sakanaho, Helsingfors universitet.

Torsdagen den 21 oktober 1993 presenterade SFII:s förestandare institutet och dess verksamhet för medlemmar ur FSIVI. Han förevisade också Generalkonsulatets kapell, varvid flera av de närvarande uttryckte önskemål om att kapellet åter måtte komma till användning för svenska gudstjänster.

Fredagen den 5 och lördagen den 6 november 1993: internationellt möte på SFII arrangerat av Sveriges författarförbund. För detaljer se nedan under moment 6.

Måndagen den 8 november 1993 anordnade SFII en föreläsning av Bengt E. Hovén, Kungliga Myntkabinettet, Stockholm om *Islamic coins found in Sweden after the Viking age*. I föreläsningen pekades bl.a. på 1600-talets turkiska guldkrantz funna i Sverige, något som väckte de närvarande turkarnas intresse. (Det kan nämnas att BEH har behandlat detta tema i *Meddelanden* 3/1978.)

Måndagen den 15 till torsdagen den 18 november 1993: besök av Statens fastighetsverk, förvaltare Bengt Krantz och ingenjör Carl R. Wern. Ombyggnadsplanerna för Dragomanhuset tar form.

Tisdagen den 30 november 1993: medicinargrupp från Lunds universitet håller mottagning på SFII. För detaljer se nedan under moment 6.

Onsdagen den 1 december 1993 anordnade SFII en föreläsning

betitlad *Ethnic problems in the Balkans – the case of the Muslim-Turkish minority in Western Thrace*. Föreläsare var Vemund Aarbacke, Universitetet i Bergen.

Måndagen den 6 december 1993 föreläste James Baxton, Istanbul, om temat *From Mount Athos to the Wadi Natroun – a year's journey through the monasteries of the East*. Föreläsningen, som var beledsagad av ljusbilder, arrangerades av FSIVI.

Måndagen den 14 februari 1994: Sjätte internationella kortfilmsdagarna i Istanbul inleds. För detaljer se nedan under moment 6.

Tisdagen den 15 och onsdagen den 16 februari 1994: UD håller en tvådagarskonferens på SFII. För detaljer se nedan under moment 6.

Söndagen den 20 – söndagen den 27 februari 1994: delegationsresa från Göteborgs universitet. Syfte: ämneskontakter i Turkiet, förhoppningsvis samarbetsavtal mellan Göteborgs universitet och Middle East Technical University, Ankara, allt i samband med uppbyggandet av en tvärvetenskaplig 180-poängs Mellanösternutbildning vid Göteborgs universitet. I delegationen fanns Gudmar Aneer, Inst. för religionsvetenskap, Sune Persson, Statsvetenskapliga inst., Jan Retsö, Arabiska inst., Michael Schulz, Inst. för freds- och utvecklingsforskning, och Göran Therborn, Sociologiska inst. Samordnare av besöksprogrammet var Elisabeth Özdalga, sociolog från Göteborg, numera föreläsare vid Middle East Technical University i Ankara. Samtal fördes mellan delegationen och SFII:s föreståndare om möjligheterna att utnyttja Svenska forskningsinstitutet i utbildningen. En uppföljningsresa äger rum mellan den 29 oktober och den 2 november 1994.

Mellan den 24 och 28 februari 1994 gästades Istanbuls Ekuumeniska patriarkat av ärkebiskop Gunnar Weman jämte en stor delegation svenska kyrkomän. Genom Grekisk-ortodox välvilja

gjordes SFII:s föreståndare till partiell deltagare i programmet. Det förtjänar nämnas att det var under detta besök som den Ekuumeniske patriarken, den 25 februari kl. 18.30 på Sveriges generalkonsulat, tilldelades Nordstjärneorden. Patriarkens insatser apostoferades av såväl generalkonsul Kaj Falkman som ärkebiskop Gunnar Weman. (Reportage med bild i *Turkish Daily News* 1994-03-01.)

Den 1 mars 1994 anordnade FSIVI en föreläsning av den norska socialantropologen Bente Nicolaisen om ämnet *Women groups and resistance in Istanbul*.

Måndagen den 21 mars 1994 inleddes det konkreta ombygg-nadsarbetet av Dragomanhuset genom uppförandet av en arbets-trappa på utsidan av huset.

Under påskan hade institutet besök av Historielärarnas förening. Doc. Bengt Knutsson föreläste för deltagarna vid tre till-fällen – allt i improviserade lokaler – fredagen den 1, måndagen den 4 och onsdagen den 6 april. Temata var i tur och ordning följande: *SFII och dess verksamhet, Vad är islam?, Sekularism eller fundamentalism – vilken blir Turkiets väg?* Kontakten mellan SFII och lärargruppen var god; den gav mersmak.

SFII:s gamle vän och välgörare den norske turkologen Bernt Brendemoen tittade in på institutet lördagen den 2 april. Med institutets föreståndare som intresserad lyssnare berättade Bernt Brendemoen om sin turkiska dialektforskning.

Tisdagen den 12 april 1994 – en dag med överraskande sommarvärme i Istanbul – fick SFII:s kontor i Dragomanhuset stängas; ombyggnadsarbetet framskred. Dator och skrivare flyttades över till Generalkonsulatet där ett tillfälligt högvärter erbjöds i ett av smårummen.

Den 15 april ledsgagade SFII:s föreståndare Utlänningsnämnden till den Syrisk-ortodoxa kyrkans primas, ärkebiskopen Filüksinos Yusuf Çetin, vilken nämndenbett att få träffa.

Den 18 april gjorde generalkonsul Kaj Falkman och SFII:s föreståndare ett artighetsbesök hos den nye borgmästaren i Beyoğlu Nusret Bayraktar; han tillhör det islamiska Refah partisi – Välfärdspartiet.

Onsdagen den 27 april 1994: Löwenhielmutställningen öppnas i Istanbul. För detaljer se nedan under moment 6.

Måndagen den 16 till torsdagen den 19 maj 1994: nytt besök av Statens fastighetsverk, förvaltare Bengt Krantz, Carl R. Wern och arkitekt Chet Kanra.

Fredagen den 3 juni 1994: Löwenhielmutställningen invigs i Ankara. För detaljer se nedan under moment 6.

Måndagen den 6 juni 1994 påbörjades evakuering av institutet. Hela huset tömdes på inventarier; de placerades i Generalkonsulatets kapell och i källaren under själva GK. Biblioteket nedpackades med benägen hjälp av ledande krafter i Föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner, Istanbul: Christina och Lisa Furunäs samt Monika Eriksson.

Den 16 juni tog institutets föreståndare emot en grupp från Skånska Orientmattsällskapet, berättade om SFII och följde dem på en rundvandring i det utrymda Dragomanhuset.

Två element utöver 1993/94 års tidsram:

Tisdagen den 6 till fredagen den 9 september 1994: inspekionsbesök av arkitekt Chet Kanra.

Måndagen den 19 till lördagen den 24 september: Statens fastighetsverk, förvaltare Bengt Krantz och ingenjör Carl R. Wern, kommer för tänkt slutinspektion.

3. Forskning och studier

Trots osäkerhet om när ombyggnadsarbetet av Dragomanhuset skulle ta sin början, tog institutet emot hyresgäster under hela höstterminen 1993. Efterfrågan var så stor att gästrummen tidvis

inte räckte till. Under vårterminen 1994 var institutets hospitsverksamhet nedlagd; för en person – en finsk akademiker – gjordes ett temporärt och villkorligt undantag.

Av nedanstående alfabetiskt ordnade lista – gällande i huvudsak höstterminen 1993 – kan utläsas att SFII fortsatt att vara en tvärvetenskaplig och kulturell replipunkt för Turkiet- och Mellanösterninriktade svenskar och nordbor.

Vemund Aarbakke, Universitetet i Bergen, tillbringade hela hösten 1993 på SFII. Med ett treårigt doktorandstipendium från det norska forskningsrådet (NAVF) skriver han på en doktorsavhandling i historia med arbetstiteln *Greece' Experience with Independent Muslim MPs – Their Role in Greek Society and in the Relationship with Turkey*. Begåvad med praktiskt handlag gjorde Vemund Aarbakke institutet flera tjänster, bl.a. på datorsidan.

Fil. dr. Jens Bartelson, statsvetare vid Stockholms universitet, vistades vid SFII i oktober 1993; han förberedde en artikel betitlad "The Denaturalization of Law and the Rise of Traditions: Grotius, Hobbes and International Relations."

Fil. dr. Ulf Björklund, Socialantropologiska institutionen, Stockholms universitet, gav redan i avhandlingen *North to Another Country, The Formation of a Suryoyo Community in Sweden*, Stockholm 1981, värdefulla bidrag till vår kunskap om Sveriges syrianer och assyrier. I ett HSFR-finansierat uppföljningsprojekt om *Folkgrupper i diaspora* vistades han vid SFII tre veckor i september 1993. Med frågeställningen "under vilka förutsättningar upprätthålls gemenskap, särpräglad identitet, hemlandskänsla och nationellt medvetande i diasporan?" sökte han information bland Istanbuls syrianer, assyrier och armenier.

Teol. stud. Önver Cetrez, Uppsala universitet, delade storstipendiet för 1994 med fil. kand. Rikard Larsson, Göteborgs universitet. Båda stipendiaterna kom till Istanbul i första hälften

av juni och stannade fram till den 30 september. Anlända i övertygelsen att SFII snart skulle vara inflyttningsklart fick de till sin besvikelse erfara att ombyggnadsarbetena på institutet drog ut på tiden. Någon inflyttning för deras del blev det inte tal om; de hann t.o.m. lämna Istanbul utan att full slutbesiktning hade företagits i Dragomanhuset. Boendefrågan fick lösas på annat sätt; föreståndaren upplät rum åt stipendiaterna i den förhyrda föreståndarbostaden. Mera bekymmersam var bristen på konkret arbetsutrymme samt avsaknaden av bibliotek. Institutet bestod nämligen fr.o.m. den 12 april 1994 endast av ett minimalt rum i själva konsulatsbyggnaden; institutsbiblioteket var sedan början av juni nedpackat. Lösningen blev de andra forskningsinstituten i Istanbul. Såväl det Holländska historisk-arkeologiska institutet, det Franska institutet för anatoliska studier, det tyska Orientinstitut der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft som det Amerikanska forskningsinstitutet upplät välvilligt sina biblioteksresurser för storstipendiaterna. – Önver Cetrez' studieuppgift var att inom socialpsykologin arbeta på en forskningsförberedande uppsats om *Kyrkans och prästens roll för den syrisk-ortodoxa gemenskapen i Istanbul*. Född i Tur Abdin i sydöstra Turkiet och med språkkunskaper i turkiska, turabdiska och syriska var han väl skickad för sin uppgift. Ett betydande intervjumaterial insamlades under sommaren; analys påbörjades utifrån en på förhand utarbetad metod.

Adina Ekbergh, arkeologistuderande och tjänsteman vid Medelhavsmuseet, Stockholm, tillika central funktionär inom Föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner, fördjupade sig under en veckas vistelse vid SFII i september och oktober 1993 i museernas samlingar; hon studerade också Istanbuls antika lämningar.

Anne Ellingsen, Universitetet i Oslo, tillbringade månaderna

september och oktober 1993 vid SFII. Ärende i Turkiet: 1 månads kurs i turkiska på TÖMER samt förberedelse till socialantropologiskt fältarbete om temat "Identitet /arabeskamusik."

Hygiensköterskorna *Marianne Fahlskog-Nilsson*, Frösön, och *Harriet Frederici*, Huddinge, deltog i oktober 1993 i en internationell konferens om sjukhushygien anordnad i Istanbul.

Harriet Frederici, se ovan under Marianne Fahlskog-Nilsson.

Konstnärsparet *Agneta Gussander* – textilkonstnär – och *Magnus Persson* – skulptör –, Stockholm, tillbringade hela november månad 1993 vid SFII. Målsättning: studium av den islamiska mönstervärlden – dekormåleri och arkitektur.

Abdullah Gürgün, Sveriges Radio, Stockholm, gjorde i slutet av juli 1993 ett tre dagars interimsuppehåll på SFII efter att ha gjort en TV-inspelning i Labraynda i samarbete med Pontus Hellström.

Antikvarie *Bengt E. Hovén*, Kungliga Myntkabinettet, Stockholm, gästade Istanbul i november 1993, dels för att föreläsa på SFII (se ovan under 2.1), dels för att delta i en numismatisk konferens i Istanbul den 9–10 nov. med föredrag om KMK:s samlingar av ilchanidiska mynt.

Dramaturgen *Janina Jansson*, Finlands Rundradio, Helsingfors, gästade SFII i augusti 1993. Ärende: "att som litteraturhistoriker gå i Gunnar Ekelöfs spår och som pjäsförfattare vara öppen för Istanbul."

Cand. phil., hettitologen och forskningsstipendiaten *Niels Peter Skøtt Jørgensen*, Trige, Danmark, forslade sin verksamhet till SFII under tre månaders tid hösten 1993 – augusti till november. Med finansiellt stöd från Julie von Müllens Fond – administrerad av Det Kongelige Danske Videnskaperne Selskab – ägnade han sig åt fältarbete inom historisk geografi; huvudsyftet var att identifiera hettitiska ortnamn. Det skall tilläggas att NPSJ är biblioteksman och att han under sin tremåna-

dersvistelse vid SFII lade ned stort arbete för att öka institutsbibliotekets användbarhet. Han var även i andra stycken till gagn för institutet.

Litteraturkritikern *Kari Kemppainen*, Oulu, Finland, var den ende hyresgäst SFII accepterade under våren 1994. Arrangemanget byggde på överenskommelsen att KK fick bo på institutet ända fram till den punkt då ombyggnadsarbetena i Dragomanhuset gjorde boende omöjligt. KK innehade stipendium från Finland för studier i turkiska språket och litteraturen. Dessa bedrevs på TÖMER och på Istanbuluniversitetet.

Docent *Bengt Knutsson*, tf. föreståndare fram till den 30 juni 1994 (ordinarie föreståndare fr.o.m. den 1 juli 1994), har fortsatt att orientera sig i Istanbuls vetenskapliga, kulturella och språkliga verklighet – den deiktiska, extrapolationella, strukturen i turkiskan är fascinerande men fordrar tillväntning. Lördagen den 19 mars 1994 medverkade han i en tvärvetenskaplig Turkietkonferens vid Lunds universitet arrangerad av Programmet för Mellanöstern- och Nordafrikastudier. BK:s föreläsning bar titeln: *Sekularism eller fundamentalism – vilken blir Turkiets väg?* (Det kan i förbigående nämnas att Sveriges f.d. handelskonsul i Istanbul Karl-Olov Larsson inleddes samma konferens med en föreläsning om Turkiets ekonomi. I auditoriet fanns, till yttermera visso, två personer med nära anknytning till SFII, f. ordföranden i SFII:s styrelse ambassadör Gunnar Jarring och skattmästare Tage Florin.) – Mellan fredagen den 27 och söndagen den 29 maj 1994 medverkade BK i en konferens i Köpenhamn om *European-Arab Muslim cultural relations*. Arrangör och inbjudare var Danish Pen.

Fil kand. *Rikard Larsson* var 1994 års andre storstipendiat (jfr. ovan under Önver Cetrez). Som doktorand vid Göteborgs universitet har han valt att inriktta sig på modern turkisk historia. Avhandlingsämnet kretsar kring Turkiet före och efter repub-

likens tillkomst, turkisk nationalism och kopplingen till Atatürks reformpolitik. Rikard Larssons målsättning med stipendievisitelsen var att orientera sig i den vetenskapliga litteraturen och att, som förberedelse till själva avhandlingsarbetet, skriva en forskningsöversikt. I detta stycke var han lyckosam. De samlade biblioteksresurserna i Istanbul gav honom kvantitativt och kvalitativt ett material som han svårigen skulle ha kunnat finna annorstädes.

Ingebjørg Myhr, Universitetet i Oslo, gästade SFII under tre veckors tid i september 1993. Ärende i Turkiet: kurs i turkiska vid TÖMER samt fältarbete för huvudfack i socialantropologi.

Sissel Johanne Paulsrød, cand. mag. i franska, historia och internationell politik vid Universitetet i Oslo, tillbringade månaderna augusti och september 1993 i Istanbul. Med stipendium från den Turkiska staten var hennes ärende att följa en språkkurs i turkiska vid Istanbuluniversitetet.

Magnus Persson, se ovan under Agneta Gussander.

Fil. dr. *Catharina Raudvere*, Religionshistoriska avdelningen, Lunds universitet, tillbringade två veckor vid SFII under oktober 1993. Med finansiering från Krookska fonden, Teologiska fakulteten, LU, gjorde hon en pilotstudie bland Helvetiordens kvinnliga medlemmar om temat *Kvinnor och sufism*.

Fil. mag. *Tuula Sakaranaho*, Helsingfors universitet, vistades vid SFII i september och oktober 1993. Ärende: att under en månad i Istanbul komplettera doktorsavhandling om *Turkish women and ideologies in the contemporary Turkey by comparison of the Kemalist feminist, new feminist and Islamic women's discourses, mainly today, but also taking into consideration the different ways they interprete the history of Turkish women*. TS gav också en föreläsning vid institutet (se ovan under 2.1).

Dr. *Birgit Nilsson Schlyter*, Institutionen för orientaliska språk, Stockholms universitet, därtill medlem i SFII:s styrelse, var

institutets gäst under en vecka i oktober 1993. Ärende: att knyta forskarkontakter för BNS:s HSFR-projekt *Uzbekiskans utveckling under 1900-talet – ett fall av russifiering och kulturell rehabilitering*. Som informant tjänade Sermurat Subhanov, student från Bukhara; han är inskriven vid Istanbuluniversitetets avdelning för turkiska språket och litteraturen – Türk Dili ve edebiyati bölümü.

Invandrarbibliotekarie *Maria Tapaninen*, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, Enskede, gästade SFII under en vecka i november 1993. Med hyreskostnaderna betalda av Talboks- och punktskriftsbiblioteket samt med stipendium från Svenska Istanbulinstitutets Vänner och Svensk-Turkiska Sällskapet var hennes ärende att knyta kontakter med kollegor i Turkiet.

Kálmán Uray, doktorand i klassisk arkeologi, Medelhavsmuseet, Stockholm, gjorde SFII till stödjepunkt under en avslutande Turkietvecka i september och oktober 1993. Han hade dessförinnan – mellan den 13–27 september – deltagit i Stockholmsdocenten Charlotte Scheffers exkursion i Turkiet. Syftet med Istanbulvistelsen: att fördjupa sig i de arkeologiska museernas samlingar, besöka antika lämningar samt studera stads topografi.

Maj-Lis Vääriskoski, Espoo, Finland, tillbringade hela månaden juli 1993 vid SFII i och för vidarestudier i turkiska på TÖMER.

Konsulent *Raija Öhrstedt*, Löddeköpinge, var innehavare av SFII:s lilla stipendium för våren 1994. Specialiserad på Orientmattor besökte hon Turkiet redan förra året, i maj 1993, för att för Malmö museums räkning utföra komparativa mattstudier. Årets målsättning var fördjupade mattstudier i Svarta Havsområdet. Treveckorsresan dit påbörjades i slutet av juni 1994 och företogs, liksom förra året, med Ingrid Lexander, Bjärred, som assistent. Det kan nämnas att RÖ före sin Svarta Havresa

guidade en grupp resenärer från Skånska Orientmattsällskapet.

Den kände turkiske fotografen och poeten *Lütfi Özkök*, Älvsjö, jämte hustru *Anne-Marie*, gjorde halt på SFII i början av oktober 1993. Ärende i Istanbul: att träffa yrkeskollegor och vänner – inklusive generalkonsulsparet Falkman – samt förbereda en fotoutställning på Rabia Çapas konstgalleri, Maçka Sanat Galerisi, våren 1994.

4. Forskarservice m.m.

Som exempel på den forskarservice SFII är mån om att ge kan nämnas att institutet var förmedlande länk mellan de turkiska antikvitetsmyndigheterna och docent Charlotte Scheffer, Stockholms universitet, inför hennes arkeologiexkursion i Turkiet mellan den 13–27 september 1993.

5. Biblioteket

Bland det positiva som hänt med biblioteket under verksamhetsåret 1993/94 är att den Åkerströmska boksamlingen har accessionsförts. För detta arbete svarade under hösten 1993 cand. phil. *Niels Peter Skøtt Jørgensen*, Danmark; NPSJ är gammal vän till SFII.

Institutet har mottagit en värdefull bokdonation från ingenjör Rutger Möller, Helsingborg – fem hyllmeter Turkietlitteratur. Böckerna, som ursprungligen tillhörde Rutger Möllers avlidna moster, Gunhild Möller, överlämnades i Finja den 18 september 1993. Birgitta Knutsson packade och ombesörjde fraktningen till Istanbul. Det kan nämnas att Gunhild Möller på sin tid arbetade på Sveriges ambassad i Ankara.

Genom vårterminens ombyggnadsarbete i Dragomanhuset – det påverkade bokstavligen varje tum av institutet – omöj-

liggjordes ytterligare arbete med biblioteket. Detta lades i "malpåse"; lakan och plast hängdes över böckerna. Sedermera fick biblioteket packas ner och magasineras. Vissa nyförvärv har gjorts, huvudsakligen i form av SFII:s fasta prenumerationer. Institutet har också mottagit bokgåvor.

För en kraftfull upprustning av biblioteket under verksamhetsåret 1994/95 se nedan under punkt 8.

6. Diverse aktiviteter

Under denna rubrik noteras aktiviteter, som måhända, i en snävt tolkad institutssadga, ligger utanför SFII:s ordinarie ram, men som samtidigt är i linje med nya signaler från statsmakternas sida om breddad institutsverksamhet. De speglar också förestandarens mandat att, formellt konsul för kulturärenden vid Sveriges generalkonsulat, biträda konsulatet i kulturfrågor.

Fredagen den 5 och lördagen den 6 november 1993 höll *Sveriges författarförbund* ett internationellt möte på SFII. Till detta möte kom författare från Turkiet, Grekland, Rumänien, Bulgarien, Ukraina, Ryssland och Sverige. Från Sverige deltog Peter Curman, Sun Axelsson, Lütfi Özkök, Viveca Sundvall, Mehmed Uzun, Benkt-Erik Hedin och Ann Wikström. Syftet var att diskutera ett projekt betitlat "Waves of the Black Sea." Generalkonsul Kaj Falkman välkomnade sällskapet till Sveriges äldsta fastighet utomlands, doc. Bengt Knutsson gav introduktion till SFII.

Tisdagen den 30 november 1993 låndes lokal på SFII av en *medicinärgrupp från Lunds universitet* i och för en mottagning för turkiska kollegor i Istanbul. Den svenska gruppen leddes av doktorerna Louise Laurell, Christian Moëll och Johanna Nordengren. Mottagningen fick särskild festivitas genom att Sveriges ambassadör i Ankara, Erik Cornell, fanns bland gästerna.

Måndagen den 14 februari 1994 började i Istanbul Sixièmes journées Internationales du court-métrage, *Sjätte internationella kortfilmsdagarna*. Sverige deltog med den 50 minuter långa filmen *Snöriket* – “Northern Spirit”; inspelad i 16 mm-format var den producerad av Levande Bilder AB. Det föll på doc. Bengt Knutssons lott att vara förmedlande länk mellan Sveriges generalkonsulat och arrangörerna. Samordnare var Franska kulturinstitutet.

Tisdagen den 15 och onsdagen den 16 februari 1994 – snö- och frostrika dagar i Istanbul – lånade UD:s rättsavdelning Parlatoriet för en tvådagars *regional konferens om mänskliga rättigheter*. Konferensen leddes av Björn-Gösta Sporrong och räknade ett 15-tal deltagare.

Onsdagen den 27 april 1994 kl. 18.30 öppnades *Löwenhielmutsällningen i Istanbul*. Därmed hade den andra fasen av Löwenhielmprojektet inletts; det började med utställning på Medelhavsmuseet i Stockholm hösten 1993, fortsatte med samma utställning i Istanbul och Ankara och skall avslutas med en utvidgad visning i Uppsala hösten 1994. Själva idén att lyfta fram greven och diplomaten Carl Gustaf Löwenhielms Turkietproduktion – teckningar och akvareller från 1824–1827 – kommer från Sveriges ambassadör i Ankara Erik Cornell. Institutionella samarbetspartners i Löwenhielmsatsningen har varit Medelhavsmuseet i Stockholm, Uppsala universitetsbibliotek, Sveriges ambassad i Ankara, Sveriges generalkonsulat i Istanbul, Svenska forskningsinstitutet i Istanbul, Museet för turkisk och islamisk konst i Istanbul och Statens museum för konst och skulptur i Ankara. Utställningarna i Istanbul och Ankara möjliggjordes av sponsormedel från skilda håll, däribland svenska företag i Turkiet. Under hela det år som förberedelsearbetet pågick fungerade SFII som sambandscentral. Ett stort antal aktörer var inblandade i Löwenhielmprojekt Turkiet. En särskild eloge

går till ambassadrådet Sören Freij, Ankara, som under våren 1994 var SFII:s främste interlokutör i planeringsarbetet. Det skall också nämnas att Olof Rapp, representant för Volvo lastvagnar i Turkiet, tog ett personligt initiativ när han föreslog framtagandet av en konstmapp med Löwenhielmreproduktioner samt dito konstkort. Genom SFII:s försorg framställdes de efterlysta Löwenhielprodukterna.

Löwenhielmutställningen i Istanbul hölls på Türk ve İslâm Eserleri Müzesi – Museet för turkisk och islamisk konst. En mäktig skara hade mött upp; där fanns diplomater, affärsmän, representanter för vetenskap och kultur *et alii*. Bland honorationes var Prinsessan Désirée, baronessan Silfverschiöld, och baronen Niklas Silfverschiöld, Sveriges ambassadör i Ankara Erik Cornell, Uppsala universitetsbiblioteks representant doc. Margareta Lindgren och Medelhavsmuseets tekniker Janne Tollefeldt. Inledningstal hölls av generalkonsul Kaj Falkman, som å egna och Erik Cornells vägnar tackade Dr. Nazan Ölçer, chefen för Museet för turkisk och islamisk konst, samt alla andra, enskilda och organisationer, som bidragit till utställningen. Själva invigningen förrättades av prinsessan Désirée. Utställningen studerades med intresse. Mottagning hölls under bar himmel och under bästa tänkbara väderleksförhållanden. Utställningen visades månaden maj ut.

Fredagen den 3 juni 1994 invigdes samma utställning i Ankara. Lokal var Devlet Resim ve Heykel Müzesi – Statens museum för konst och skulptur. Utställningsmiljöerna i Istanbul och Ankara var varandras motsatser. Mot den Osmanska magnificensen i Türk ve İslâm Eserleri Müzesi i Istanbul svarade den strama enkelheten i Devlet Resim ve Heykel Müzesi i Ankara. Hängningen hade dirigerats av Margareta Lindgren, Uppsala universitetsbibliotek; invigningen förrättades av Sveriges ambassadör Erik Cornell. En stor skara var församlad – Corps diplomatique,

representanter för regering och parlament samt konstintresserade i största allmänhet. Utställningen i Ankara varade mellan den 3 och den 29 juni.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Löwenhielm-utställningarna i Turkiet var organisations- och arbetsmässigt krävande men resultatmässigt lyckade. Evenemangen i såväl Istanbul som Ankara kan ses som betydande kulturmanifestationer väl värdiga Greve Löwenhielm och Konungariket Sverige.

7. Donationer och bidrag

Norges forskningsråd har för andra året i följd beviljat SFII 50.000 norska kronor som driftsbidrag, vilket tacksamt emottages. Norska forskare och studenter har varit flitiga gäster på institutet; samarbetet med Norge hälsas med tillfredsställelse.

8. Planerad verksamhet för året 1994/95

SFII:s målsättning är att göra verksamhetsåret 1994/95 till återställandets och vidareutvecklandets år. Kort sagt att utifrån ett återinrett institut fortsätta arbetet på att göra SFII till ett svenskt och nordiskt akademiskt centrum i Turkiet. Denna målsättning underlättas av en betydande resursförstärkning som den svenska regeringen tilldelat institutet.

Det primära investeringsobjektet är SFII:s bibliotek. Detta kommer att datorkatalogiseras för en summa av 85.000 SEK. I akt och mening att öka bibliotekets vetenskapliga användbarhet har anslagits 100.000 SEK för nyanskaffning av litteratur. Ett arbetsutskott inom styrelsen – professorerna Ulla Ehrensvärd, Pontus Hellström och Johan Mårtelius – har fått i uppdrag att i samråd med SFII:s föreståndare utarbeta en inköpsplan. Ytterligare 20.000 SEK står till föreståndarens förfogande för

bokinköp *ad hoc*.

På SFII:s infrastrukturella sida noteras en stabsmässig förstärkning i form av en fast assistenttjänst 50 % – kombination av sekreterar- och intendenturtjänst – fr.o.m. 1 juli 1994. Därutöver diskuterar styrelsen en ny heltidstjänst. Det är föreståndarens innerliga förhoppning att den tilltänkta tjänsten blir en *bibliotekarietjänst*. I institutets organiska växt är det förstärkning på detta område SFII behöver nu. Det kan nämnas att inget av de andra utländska instituten i Istanbul är utan bibliotekarie; vissa institut har flera.

Rekrytering av kvalificerade stipendiater till SFII kommer att förbättras i och med väsentligen höjda stipendiebelopp: storstipendiet till 75.000 SEK per år, det mindre stipendiet – höst och vår – till 12.000 SEK.

Arbetet på att till SFII förlägga akademiska specialkurser fortsätter. (Som garanti för sådana kurser har styrelsen föreslagit inrättandet av sex individuella stipendier à 10.000 SEK.) Tanken är också att redan våren 1995 inleda en ordning enligt vilken varje termin en framstående svensk eller nordisk forskare inbjudes att ge en serie gästföreläsningar vid institutet. Detta för att markera det *reciproka* elementet i SFII:s målsättning; ett utbytesinstitut kan inte bara vara mottagande part utan också givande. Vetenskapliga konferenser skall anordnas. Föreståndaren själv undersöker förutsättningarna för en tvärvetenskaplig konferens försommaren 1995 om temat *Den arameiska och assyriska kristenheten i Främre Orienten*.

I förlängningen av det sagda har föreståndaren aktualiserat frågan om en internationell vetenskaplig årskrift från SFII. Frågan skall utredas under beaktande av redan existerande tre publiceringsorgan, *Meddelanden*, *Skrifter* och *Transactions*.

För att markera att SFII, med lokal- och resursmässiga förstärkningar, går in i en ny fas ämnar SFII våren 1995 anordna en

återinvigning av institutet. Vid denna kommer såväl SFII:s som Vänföreningens styrelse att representeras. Möjligent kommer denna begivenhet att kunna samordnas med en återinvigning av Generalkonsulatets kapell, som Statens fastighetsverk har för avsikt att restaurera. I det tänkta läget finns anledning att förmoda att Svenska kyrkans ledning skall vara intresserad att närvara; kapellet i Istanbul uppfördes i sin första form 1758.

All eufori till trots. En viktig sak fattas på SFII, nämligen ett *auditorium*. De ytmässiga förutsättningarna föreligger i form av den inre gården. Genom ombyggnadsarbetet av Dragomanhuset påminner den än mer om sin existens och sina inneboende resurser. Inglasning av gården jämte basal utrustning för projektion av diapositiv och smalfilm skulle ge SFII möjlighet att verka både inåt och utåt på ett helt annat sätt än tidigare. En ljus och luftig lokal skulle vara rätt forum för föreläsningar men också för utställningar och konserter. Därigenom skulle SFII kunna utvecklas till att bli ett svenskt vetenskaps- och kulturcentrum för inte bara Istanbul och Turkiet utan också för Främre Orienten i övrigt. Svenska forskningsinstitutet i Istanbul som brygga mellan Europa och islamvärlden.

Istanbul i oktober 1994

Bengt Knutsson

Forskarkollegiets ledamöter

Ahlberg, Hans, kansliråd, Erstagatan 31, 116 36 Stockholm
Almgren, Bertil, professor, Repslagaregat. 15, 116 26 Stockholm
Andrén, Carl-Gustaf, professor, Klostergat. 10, 222 22 Lund
Arrhenius, Birgit, professor, Vindkallsvägen 3, 182 61 Djursholm
Arwidsson, Greta, professor, Furusundsgat. 11, 115 37 Stockholm
Bergman, Jan, professor, Skolgat. 12 B, 752 21 Uppsala
Bergquist, Birgitta, professor, Kungsgårdesplan 3–5, 752 38 Uppsala
Beskow, Bo, docent, Fjelie 7, 225 93 Lund
Björkman, Walther, professor, Askvägen 8, 752 53 Uppsala
Blomé, Börje, professor, Gandviksvägen 13, 182 62 Djursholm
Blomqvist, Jerker, professor, Vapenkroken 2, 222 47 Lund
Brendemoen, Bernt, försteamannensis, Ullevålsveien 85 B,
N-0454 Oslo 4 (Norge)
Celsing, Fredrik von, ryttmästare, & fru Inga, Biby, Gillberga,
635 90 Eskilstuna
Cornell, Erik, ambassadör, Långviksholme, 130 55 Ornö
Croneborg, Rütger, avd.chef, Anders Reimers väg 17, 117 50 Stockholm
Ehrensvärd, Ulla, professor, Banérgat. 10, 115 23 Stockholm
Ellenius, Allan, professor, Nedre Slottsgat. 20, 753 09 Uppsala
Engelbrektsson, Ulla-Britt, fil. dr, Kolonigat. 1 B, 413 21 Göteborg
Flemborg, Johan, fil. dr, S:t Olofsgat. 10 B, 753 12 Uppsala
Florin, Tage, civilekonom, Multrågat. 19, 8 tr, 162 28 Vällingby
Furuhamn, Hans, fil. dr, Sjöbergsvägen 3, 182 37 Danderyd
Geels, Antoon, docent, Hövdingevägen 5, 224 75 Lund
Gerholm, Tomas, docent, Skaldvägen 14, 183 75 Täby
Gierow, Pär Göran, professor, Stora Gråbrödersgat. 3 B, 222 22 Lund
Gräslund, Bo, professor, Norra Parkvägen 4 B, 752 45 Lund
Grönberg, Lennart, f. överbibliotekarie, Sturegat. 2 A, 753 14 Uppsala
Gyllenstierna, Nils E:son, urbanist, Floravägen 18, 181 32 Lidingö
Gyllenswärd, Bo, professor, Alströmergat. 18, 112 47 Stockholm
Hallbäck, Christina, lektor, Humblegat. 22, 172 39 Sundbyberg

Hedin, Krister, docent, Örby, Vassunda, 741 91 Knivsta
Hellström, Pontus, professor, Övre Slottsgat. 14 C, 753 10 Uppsala
Hjärpe, Jan, professor, Virvelvindsvägen 4 F, 222 27 Lund
Holthoer, Rostislav, professor, Banérgat. 16 A, 752 37 Uppsala
Hovdhaugen, Even, professor, Tömmersvendens vei 19,
N-1540 Vestby (Norge)
Hägg, Robin, professor, Kungsportsavenyn 27, 411 36 Göteborg
Hägg, Tomas, professor, Klassisk Institut, Sydnesplass 9,
N-5007 Bergen (Norge)
Jakmyr, Jitka, fil. dr, Pedellgat. 1 E, 224 60 Lund
Jarring, Gunnar, ambassadör, professor, Pontus Ols väg 7, 260 40 Viken
Johanson, Lars, professor, Seminar für Orientkunde, Postfach 3980,
D-55099 Mainz (Tyskland)
Johansson Bengt O.H., länsantikvarie, Triewaldsgränd 1,
111 29 Stockholm
Josephson, Folke, professor, Mäster Bengtsgat. 8, 412 62 Göteborg
Karlsson, Gustav H., professor, Tegnérsgat. 34 B, 752 27 Uppsala
Karlsson, Ingemar, ambassadör, Utrikesdepartementet, Box 16121,
103 23 Stockholm
Knutsson, Bengt, docent, Södra Västkustvägen 62, 237 29 Bjärred
Kronholm, Tryggve, professor, Otto Myrbersg väg 6, 752 33 Uppsala
Lamm, Jan Peder, docent, Kostervägen 7, 181 35 Lidingö
Linders Tullia, professor, Drömstigen 30, 161 38 Bromma
Moberg Nilsson, Katrin, fil. kand., Passvägen 3, 5 tr., 147 53 Tumba
Mårtelius, Johan, professor, Observatoriegat. 14, 113 29 Stockholm
Nilsson Schlyter, Birgit, fil. dr, Inst. för orientaliska språk, Kräftriket 4,
106 91 Stockholm
Nilsson, Sten Åke, professor, Dragontorpet, 240 13 Genarp
Nordberg, Michael, docent, Långvägen 8, 137 55 Västerhaninge
Nordström, Carl-Otto, professor, Flogstavägen 5 B, 752 63 Uppsala
Nylander, Carl, professor, Istituto Svedese, Via Omero 14, Valle Giulia,
I-00197 Roma (Italien)
Pedersén, Olof, docent, Lindsbergsgat. 3 C, 752 40 Uppsala
Prohászka, Marianne, fil. dr, Ljungbackevägen 3, 443 39 Lerum

- Rausing, Gad, docent, 78, Addison Road, London W1 48ED (England)
- Retsö, Jan, professor, Steken 1 C, 242 38 Angered
- Reuterswärd, Patrik, professor, Lilla Bergshamra, 171 73 Solna
- Ringgren, Helmer, professor, Flogstavägen 5 A, 752 63 Uppsala
- Roos, Paavo, docent, Lunds universitet, Klassiska inst., Sölvegatan 2,
223 62 Lund
- Rosén, Staffan, professor, Bergagat. 5, 752 38 Uppsala
- Rosenqvist, Jan Olof, docent, Repslagaregat. 9 A, 753 33 Uppsala
- Rudberg, Stig Y., professor, Persikevägen 81, 223 55 Lund
- Ruge, Hans, professor, Untravägen 5, 115 43 Stockholm
- Rydén, Lennart, professor, Gropgränd 2 A, 753 10 Uppsala
- Sandgren, Folke, biblioteksråd, Västmannagat. 32, 113 25 Stockholm
- Stenberg, Jan, direktör, Bergsvägen 26, 181 31 Lidingö
- Styrenius, Carl-Gustaf, professor, Sångarvägen 8, 161 28 Bromma
- Svensson, Sven-Ingvar, direktör, Kastanjevägen 6, 132 00 Saltsjö-Boo
- Święcicka, Elżbieta, fil. mag., Klövjevägen 43, 183 38 Täby
- Säflund, Gösta, professor, Hildingastigen 5, 182 62 Djursholm
- Säve-Söderbergh, Torgny, professor, Kyrkogårdsgat. 27, 752 35 Uppsala
- Thieme, Thomas, länsmuseichef, Hedlundsgat. 12, 413 21 Göteborg
- Toll, Christopher, professor, Valhallavägen 94, 114 27 Stockholm
- Unge Sörling, Suzanne, intendent, Medelhavsmuseet, Box 5405,
114 84 Stockholm
- Utas, Bo, professor, Tibblevägen 7 B, 740 30 Björklinge
- Vahlquist, Fredrik, departementsråd, Karlplan 1, 114 60 Stockholm
- Vitestam, Gösta, professor, Kävlingevägen 1, 222 40 Lund
- Wallenberg, Berit, fil. dr, Kommendörsgat. 8 L, 2 tr., 114 48 Stockholm
- Westholm, Alfred, professor, Pl 5560, 717 00 Storå
- Widgren, Greger, departementsråd, Utrikesdepartementet,
Box 16121, 103 23 Stockholm
- Zeitler, Rudolf, professor, Regngat. 16, 754 31 Uppsala
- Åberg, Alf, professor, Gyllenstiernsgat. 8, 115 26 Stockholm
- Ådahl, Andreas, ambassadör, Strandvägen 23, 114 56 Stockholm
- Ådahl, Karin, docent, Strandvägen 23, 114 56 Stockholm
- Åkerström-Hougen, Gunilla, docent, Sylvestergat. 4, 411 32 Göteborg

Åman, Anders, professor, Köpmangat. 6 B, 752 31 Uppsala
Åström, Paul, professor, W. Gibsons väg 11, 433 76 Partille
Özdalga, Elisabeth, fil. dr, Department of Sociology, Middle East
Technical University, TR-06531 Ankara (Turkiet)

Föreningen Svenska Istanbulinstitutets vänner

Kansli: Kaptensgatan 12, 2 tr., 114 57 Stockholm

Postgiro: 9 97 52-8. Telefon 08-662 19 40; fax 08-665 31 33

Vänföreningens styrelse

Produktionschef Åke Björk

Professor Ulla Ehrensvärd, *ordf.*

Area manager Agneta Freyschuss, *skattm.*

Intendent Anette Granlund-Larsson

Departementssekreterare Ingelise Grunewald

Docent Asim Kurtoglu

Docent Michael Nordberg, *v. ordf.*

Professor Carl-Gustaf Styrenius, *sekkr.*

Intendent Suzanne Unge Sörling

Departementsråd Fredrik Vahlquist

Bibliotekarie Lena Wester

Revisor

Bo Lindén

Revisorssuppleant

Lars Ljungh

Årsberättelse 1993

Styrelsen för föreningen Svenska Istanbulinstitutets Vänner får härmed avge verksamhetsberättelse för 1993. Betalande medlemmar vid årets slut var 496, varav 97 ständiga. Föreningen erhöll 43 nya medlemmar, samtidigt som 155 tidigare betalande medlemmar ej erlagt avgift. Föreningen avser att under 1994 med två påminnelser behålla dessa medlemmar.

Vid föreningens årsmöte den 28 april 1993 på Medelhavsmuseet ägde val rum av följande ledamöter: Omval skedde av ordförande Ullla Ehrensvärd och av 1992 års styrelse med följande ledamöter: Produktionschef Åke Björk, intendent Anette Granlund-Larsson, fil.kand. Sigrid Kahle, fru Grethe Meiton, docent Michael Nordberg, museidirektör Carl-Gustaf Styrenius, intendent Suzanne Unge Sörling och bibliotekarie Lena Wester. Nyval skedde av Agneta Freyschuss, Svenska Handelsbanken, Ingelise Grunewald, Kulturdepartementet. Till ny revisor efter Sören Wikström valdes Bo Lindén och till revisorssuppleant valdes Lars Ljungh, TRG Revision Stockholm AB. Omval skedde av valberedningen av 1:e bibliotekarie John Rohnström och tekn. dr Jan Bröchner.

På årsmötet fastslogs årsavgiften till 125:- och för ständig medlem 1250:-.

Styrelsen har under verksamhetsåret haft tre protokollfördå sammanträden: Den 2 februari, den 31 augusti och den 2 december. Michael Nordberg har inom styrelsen fungerat som vice

ordförande, Agneta Freyschuss som skattmästare och Suzanne
Unge Sörling som sekreterare.

På årsmötet föreläste professor Pontus Hellström, föreståndare för institutet 1990–1992, om institutets verksamhet. Till sammans med Svensk-turkiska sällskapet tilldelades Maria Tapaninen ett resestipendium till Turkiet i syfte att utveckla talböcker på turkiska vid Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Den 23 mars var medlemmarna inbjudna till en föreläsning av fil. dr Kjell Magnusson, Institutionen för Östeuropastudier. Ämnet som behandlades var ”Muslimernas historiska roll på Balkan”. Den 11 oktober visade docent Karin Ådahl utställningen ”Uppdrag i Istanbul” på Medelhavsmuseet, akvareller av konstnären och diplomaten Carl-Gustaf Löwenhielm 1824–1827. Till samma utställningsprojekt har föreningen bidragit med 5.000:- i syfte att främja svensk-turkiskt samarbete. Utställningen kommer under 1994 visas i Istanbul respektive Ankara. En planerad resa till Wien-Kairo-Alexandria-Luxor under professor Rostislav Holthoers ledning kunde p.g.a. dålig anslutning inte genomföras. Föreningen har under året tilldelat institutet i Istanbul 30.000:- för inköp av datorutrustning.

Resultatet av föreningens ekonomiska ställning framgår av bifogad kassaberättelse.

Stockholm den 24 mars 1994

Ulla Ehrensvärd
Ordförande

Suzanne Unge Sörling
Sekreterare

Kassaberättelse för 1993

Antalet betalande medlemmar minskade från 608 till 496. Minskningen beror till stor del på att 155 medlemmar vid årets utgång ej hade erlagt 1993 års medlemsavgift. Under året har vi fått 43 nya medlemmar, varav 4 utgjorde ständiga medlemmar. Programverksamheten uppvisar en förlust, bl.a. till följd av högre arvoden till föredragshållare jämfört med tidigare år, samt dyrare lokalkostnader. De totala kostnaderna ökade 1993 jämfört med föregående år. Annonskostnad om 12.420:- utgjordes av en, tillsammans med Vingresor, gemensam annons för planerad resa till Egypten, vilken sedermera tvingades inställas p.g.a. för få anmälningar. Föreningen har ännu inte erhållit betalning från Vingresor, varför vi har en fordran om 6.210:- på dem. Årets gåva till institutet ökade kraftigt jämfört med föregående år. Gåvan avsåg att användas för inköp av dator & skrivare.

Kassabehållningen var vid årsslutet 148.656:74, vilket är knappt 14.000:- mindre än föregående år.

RESULTATRÄKNING	1993	1992
<i>Intäkter</i>		
Medlemsavgifter	53.125:-	73.125:-
Överföring till ständiga medlemmars fond	- 5.000:-	- 18.750:-
Programunderskott	- 3.237:30	8.392:-
Bidrag till annonskostnad	6.120:-	—
Räntor	<u>10.403:21</u>	<u>9.871:18</u>
S:a intäkter	61.500:91	72.963:18
<i>Kostnader</i>		
Register	- 13.781:-	- 19.472:40
Annons	- 12.420:-	—
Porto	- 833:-	- 13.173:10
Gåva till institutet	- 30.000:-	- 13.000:-
Telefonkostnader	- 4.206:-	- 2.219:-
Bidrag till utställnings- projekt Löwenhielm	- 5.000:-	—
Revision	- 3.100:-	- 1.375:-
Skatt	- 3.446:-	—
Övriga kostnader	<u>- 4.874:-</u>	—
S:a kostnader	77.660:-	55.976:50
Årets resultat	- 16.159:09	+ 16.995:68

BALANSRÄKNING	1993-12-31	1992-12-31
<i>Tillgångar</i>		
Postgiro	466:-	9.375:05
Fordran på Vingresor	6.210:-	
Girokapitalkonto	<u>148.190:74</u>	<u>153.204:78</u>
Summa tillgångar	154.866:74	162.579:83
<i>Skulder och eget kapital</i>		
Skatteskuld	3.446:-	—
Ständiga medlemmars fond	77.500:-	72.500:-
Balanserad vinst	90.079:83	73.084:15
Årets resultat	<u>- 16.159:09</u>	<u>16.995:68</u>
Summa skulder & eget kapital	154.866:74	162.579:83
Ställda panter	inga	inga
Ansvarsförbindelser	inga	inga

Stockholm 1994-03-23

Agneta Freyschuss
Skattmästare

Bo Lindén
Auktoriserad revisor

Föreningen Svenska Istanbulinstitutets vänner

Föreningen Svenska Istanbulinstitutets vänner bildades 1988 för att befrämja institutets verksamhet. Vänföreningen distribuerar institutets *Meddelanden*. Genom att inbetalा den årliga medlemsavgiften (1995 125:-) på postgiro 9 97 52-8 blir man medlem och får del av vänföreningens program.

Närmare upplysningar lämnas av professor Carl-Gustaf Styrenius på föreningens kansli, Kaptensgatan 12, 2 tr., 114 57 Stockholm, tel. 08-662 19 40, eller intendent Suzanne-Unge Sörling, Medelhavsmuseet, tel. 08-10 85 64 eller 08-783 94 03, eller professor Ulla Ehrensvärd, Banérgatan 10, 115 23 Stockholm, tel. 662 11 75 (hem).

Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul

Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul upprättades 1962.

Institutet har till ändamål att främja främst humanistisk forskning i Turkiet under dess olika historiska epoker.

Sedan 1976 utger institutet en årsskrift, **Meddelanden**, under redaktörskap av Gunnar Jarring och Ulla Ehrensvärd.

Sedan 1978 har institutet också deltagit i publiceringen av det arkeologiska materialet från de svenska utgrävningarna i Labraunda. Denna skriftserie, **LABRAUNDA. Swedish Excavations and Researches**, distribueras genom Paul Åströms förlag, William Gibbons väg 11, 433 76 Partille.

Istanbul-institutet utger en populär skriftserie:

Lars Holm: *Brev till Jacob Björnståhl om ett besök i Konstantinopel/Istanbul* (1984, 55:-); Ulla Ehrensvärd: "Dragomanhuset" och *Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul* (1988, 30:-);

Christer Westerdahl: *Från Norrtjärn till Konstantinopel. Mathias Norberg (1747–1826)* (1990, 35:-).

En vetenskaplig serie på utländska språk, *Transactions:*

Turcica & Orientalia. Studies in honour of Gunnar Jarring . . . 1987 (1988, 197:-); *On both Sides of al-Mandab. Ethiopian, South-Arabic and Islamic Studies presented to Oscar Löfgren . . . 1988* (1989, 225:-); Gunnar Jarring: *Prints from Kashghar* (1991, 230:-);

Aspects of Late Antiquity and Early Byzantium. Ed. Lennart Rydén & Jan Olof Rosenqvist (1993, 210:-); *Arabic prosody and its applications in Muslim poetry*. Ed. Lars Johanson & Bo Utas (1994, 210:-).

Institutets postgironummer: 2 90 27-0

